

8. CLASSE SOCIAL

Desigualtats de partença i d'arribada al mercat laboral entre la joventut

Cristina Sánchez Miret i Montserrat Martínez Melo

8.1. Introducció

8.1.1. Joventut i classe social

La joventut és un dels períodes més preuats en l'imaginari col·lectiu sobre les etapes vitals. La nostra societat es vol eternament jove, i per aquesta raó sembla que s'ha allargat el període, la durada d'aquesta etapa del nostre esdevenir –i fins i tot la voluntat de ser-ho i sentir-se'n–. Però, alhora també, i potser per això, com a societat s'ha posat molt d'èmfasi en els problemes de la joventut actual i en la seva comparativa en relació amb com era la joventut de les generacions precedents, no sempre amb un resultat positiu en el balanç.

Allò que és ser o no ser jove és una qüestió relativa que té a veure únicament i exclusivament amb la manera com es defineix i fins quan s'accepta, en el moment i lloc on vivim. Cada període històric i societat concreta omple les etiquetes del nostre transitar per la vida d'un contingut diferent. En aquest cas, i més enllà d'altres consideracions o definicions *ad hoc*, els límits clars del que s'entén per joventut s'estableixen a partir d'un tall concret de l'edat biològica que determina què és ser, o no, jove, i, en el cas de l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC), aquests límits se situen entre els 15 i els 34 anys.

Ara bé, ni aquí ni enlloc els límits de la joventut no són només una qüestió de valor social o de voluntat personal i col·lectiva. Els aspectes d'estructura social són determinants en l'allargament o l'escurçament del període de joventut, en cada moment i en cada societat particular. L'estructura social també influeix en la manera com es considera de bona o de dolenta la vida dels i de les joves.

Així, aquest és un capítol que se centra específicament en dos aspectes fonamentals del posicionament social de la joventut. D'una banda, la classe social –quin lloc ocupen els joves en l'estructura social– i com aquesta determina les seves oportunitats. De l'altra, i

directament relacionada amb la classe, les oportunitats d'emancipació de les persones joves, element clau de la trajectòria vital i social de cadascú.

No hi ha una única manera acceptada en sociologia de definir la classe social, ni dels i les joves, ni del conjunt de la població. Són diverses les teories que avalen indicadors de mesura diferents, i malgrat que alguns tenen força concordances no són directament substituïbles els uns pels altres (Bergman i Joye, 2005). Sense entrar en la discussió teòrica de fons, cal deixar clars, com a mínim, certs preceptes que els indicadors de classe, a l'entendre dels autors i de les autores d'aquest capítol, han de complir.

En primer lloc, només són indicadors de classe aquells que es basen en l'ocupació dels individus per determinar la seva categoria i posicionament. Això sí, no l'ocupació en ella mateixa, com a contingut tècnic de la feina, sinó el valor social que representa. En termes marxistes, el poder que les relacions socials de producció establertes confereix a cada tipus d'ocupació. En termes weberians, el que determina el poder de mercat de cada ocupació i categoria professional. Ras i curt, no es consideren indicadors de classe social ni l'educació, ni el prestigi social ni el nivell econòmic –per ells mateixos– tot i que, evidentment, hi estan relacionats, i no per això es menysté la seva capacitat explicativa. D'altra banda, no és només la classe social, malgrat que és fonamental, el que acaba determinant la posició dels individus en l'estructura social; hi ha altres dimensions de definició social del poder, com el gènere o els drets de ciutadania, que també decideixen les oportunitats de la població de manera estructural, tant indirectament –incidint en les oportunitats laborals– com directament.

En segon lloc, cal tenir present també si la classe és individual o és familiar o de llar. Utilitzant la terminologia d'E. O. Wright, es considera que tothom té una posició de classe directa i una posició de classe mediada (Wright, 1989), tot i que no exactament com ho fa l'autor, que reserva aquesta segona posició només a la població que no en té de directa. La necessitat de la doble definició es fa del tot evident en la població jove que encara no treballa, perquè el fet de no fer-ho no vol dir que no tinguin classe social, atès que gaudeixen de les oportunitats que els dona la classe social de la llar en què viuen. Per tant, tenen la classe social de manera indirecta: la de la seva mare i del seu pare, si és el cas. Però aquesta dimensió grupal també es fa evident per als joves que treballen i viuen encara a la llar d'origen o per a aquells que estan emancipats i han constituït una nova llar amb parella i/o fills i filles. Totes les persones, a més de la posició de classe individual, comparteixen les oportunitats dels membres de la llar amb qui comparteixen la vida.¹

En tercer lloc, i això de manera molt específica per als joves, malgrat que aquesta és una característica de tot el conjunt poblacional en societats com la nostra, de classe adquirida i no adscrita –tret de per a col·lectius reduïts protegits per llei, com la família reial–, s'ha de tenir present que, malgrat parlar de la classe social com si fos una categoria estàtica en la qual es classifiquen els i les joves, s'ha de tenir clara la idea de trajectòria, i, per tant, la provisionalitat de la posició de classe per definició, atès que tothom pot néixer i morir en classes diferents. I és precisament en la joventut –com a etapa clau de canvi de la llar d'origen i per tant de pas de la posició familiar d'origen a la individual pròpia– que aquesta

1 Tret, és clar, que no es constitueixi un nucli de convivència i només es comparteixi la llar com a estructura física.

situació pot ser més dinàmica, en el sentit de provisional o temporal, que en molts altres moments de la nostra vida.

Així doncs, i per concloure, en aquest capítol s'analitza la posició social dels individus a partir d'un determinat plantejament teòric de classe social, entès el concepte de classe des d'una perspectiva relacional i no merament jeràrquica, i partint d'una definició que engloba –fent servir com a indicador l'ocupació– tant la perspectiva marxista de la posició en les relacions socials de producció com la d'arrel weberiana d'oportunitats de mercat. La classificació utilitzada se sintetitza en tres classes principals: classe mitjana propietària, classe mitjana assalariada i classe treballadora. Aquesta agrupació respon a l'adaptació dels principis teòrics i metodològics de l'indicador utilitzat a Catalunya en successives enquestes de condicions de vida i estructura social, com són l'Enquesta de condicions de vida² i el PaD Catalunya,³ els projectes més importants i de més abast desenvolupats en els darrers anys al nostre territori per determinar i explicar l'estructura de les classes socials a Catalunya.⁴

8.1.2. Les classes socials segons l'EJC17: conceptualització i mesura

Com s'ha avançat en l'apartat anterior, l'indicador de classe social utilitzat en aquest capítol es basa en el model emprat en altres estudis, també en estudis específicament de joves (Sánchez, 2010). Per a la construcció de la classe social s'han identificat tres grans classes característiques de l'estructura social de Catalunya (Sánchez i Quintana, 2005; Subirats, Sánchez i López, 2010), i de fet de l'estructura de la majoria de societats actuals: la classe mitjana propietària, la classe mitjana assalariada i la classe treballadora. És una categorització –com la resta de categoritzacions d'aquest tipus– que no abasta la classe dominant. La classe dominant és aquella que reuneix les posicions de més poder en l'estructura social, i queda opaca en totes les investigacions de caràcter empíric quantitatiu –malgrat la seva gran importància– a causa del seu poc pes estadístic. En el cas dels i les joves, per les mateixes dificultats de l'emancipació lligada al mercat laboral, és més escassa encara des de la perspectiva de la classe assolida en aquests primers anys de vida adulta. Alhora, cal tenir present que aquest tipus de metodologia també deixa al marge certs col·lectius de persones excloses o en risc d'exclusió social: aquella població, en aquest cas joves, que viuen al marge de poder ser identificats i localitzats en un sistema de mostreig com l'utilitzat per l'EJC i, en general, per totes les enquestes de característiques similars, i que se situen just a l'extrem oposat del benestar i la posició de poder de la classe dominant. Cal fer esment de la importància tant numèrica com qualitativa d'analitzar aquests col·lectius amb altres tipus d'aproximacions metodològiques, atès el tipus de societat on vivim i les problemàtiques que afronten –uns grups més que d'altres; entre ells, els i les joves– d'exclusió social i pobresa.

2 Aquesta enquesta ha anat canviant de denominació al llarg dels anys i és coneguda de manera informal com l'"enquesta metropolitana", perquè va començar l'any 1985 analitzant l'àrea metropolitana de Barcelona i va anar ampliant el territori de la mostra fins a fer-se per a tot Catalunya.

3 PaD Catalunya: Enquesta panel de desigualtats socials de Catalunya.

4 També s'utilitza en moltes altres anàlisis d'enquestes especialitzades, com l'EULP. Vegeu Sánchez i Martínez (2015).

El que caracteritza l'indicador de classe emprat davant d'altres de tipus funcionalista, com el de Goldthorpe i Ericksson (Erickson i Goldthorpe, 1993), que s'acostuma a utilitzar sovint malgrat els problemes que presenta, és que una de les seves dimensions clau és la diferència entre propietaris i no propietaris dels mitjans de producció, un element central en els esquemes de Marx i els marxistes posteriors fins a arribar a l'actualitat amb autors com E. O. Wright. Aquesta dimensió s'ha mostrat d'irrenunciable rellevància en les anàlisis dutes a terme en societats més enllà de la catalana, per la seva capacitat explicativa de posicions diferenciades en l'estructura de classes. Més encara quan amb la darrera crisi econòmica s'ha tornat a posar a primera plana de la discussió sobre les desigualtats socials (Sánchez, 2015) la pertinença de l'esquema teòric, dual, de classes de Marx, davant dels seus propis esquemes històrics i, sobretot, la posterior evolució d'una part important dels marxistes cap a la diferenciació de poder entre un i altre tipus de treballadors per poder explicar el creixement de la classe mitjana a les societats desenvolupades. Aquesta distinció entre treballadors assalariats –el proletariat, en l'esquema de Marx– no es produeix al marge de la influència de Weber i els seus seguidors, que tenen clar el guany d'oportunitats de mercat que genera entre els assalariats l'educació i/o la qualificació en el lloc de treball i, posteriorment, la personificació de l'empresari en un treballador, en els diferents rangs organitzacionals, amb la creixent complexificació de les empreses. Però encara més, i sobretot, per la constatació d'un estil de vida, lligat al consum, més enllà de la supervivència de prou capes de treballadors i treballadores assalariats, identificats des de mitjans dels anys 50 com una classe mitjana creixent, l'estendard més visible de l'estructura social en les societats desenvolupades gairebé fins a la sotragada que pateix el mercat, i per tant el sistema, a la primera dècada del segle XXI.

Esquema i representativitat, el de la classe mitjana benestant com a classe central de l'estructura social, que es veu trasbalsada com a resultat de la crisi de mercat que aboca no pocs càrrecs i tipus d'ocupacions considerats posicions de classe mitjana als països desenvolupats –malgrat les estructures d'estat del benestar– a la mateixa precarietat laboral –especialment pel que fa a risc de pèrdua de la feina– que la classe treballadora. De fet, caldria plantejar-se si no s'ha de substituir aquesta nomenclatura tradicional de “classe mitjana” i “classe treballadora” per la de “classe mitjana abans de la crisi” i “classe treballadora abans de la crisi”, atès que, malauradament, en el moment en què són més necessàries les anàlisis de les condicions de vida de la població per determinar els moviments del sistema de classe i, per tant, les mateixes classes i les seves característiques postcrisi, aquestes són més escadusseres.

De manera que tothom viu del que havia après de les nostres societats des del punt de vista pràctic i aplicat a societats concretes –més enllà del debat teòric– en moments de certa estabilitat sostinguda del mercat laboral. I no s'ha d'oblidar que en elles mateixes les ocupacions mitjançant les quals es classifiquen els individus només són un indicador de les forces de mercat amb què s'identifica una categoria particular d'estatus i una quota determinada de poder o oportunitat de mercat. Això no vol dir res més que la capacitat de mantenir els privilegis aconseguits davant la resta d'ocupacions i tipus de càrrecs en l'estructura organitzativa i sectorial del mercat de treball d'una societat concreta. A més, cal tenir present que la mobilitat no és pròpia ni característica només de les etapes de crisi –el mercat està sempre en evolució–, però que, certament, és en aquestes quan s'aguditzen

i es fan més evidents canvis que ja estaven anunciats i noves consideracions no previstes *a priori*, que poden acabar significat canvis importants en l'adscripció de classe. A banda, és precisament en el col·lectiu dels i les joves on aquests canvis de definició social i posició de les ocupacions són més visibles, perquè és, precisament, un col·lectiu de nova inserció al mercat laboral.

Fetes aquestes consideracions, i tornant a l'esquema proposat en la versió més sintètica que parla de tres classes socials,⁵ la classe mitjana propietària la configuren les persones que treballen pel seu compte o formen part de l'empresa familiar –majoritàriament petits empresaris i autònoms de la indústria, els serveis i l'agricultura–; la classe mitjana assalariada la conformen directors i gerents, personal tècnic de rang alt i mitjà, i empleats administratius, i finalment la classe treballadora es nodreix de persones assalariades, amb o sense qualificació de la indústria i dels serveis, i també del sector primari. La figura 8.1 presenta un esquema amb aquesta classificació.

5 Aquests tres grups responen a una classificació tradicional, i són fàcilment identificables en la literatura, si bé recerques concretes incorporen nous elements i distincions relacionats amb les seves condicions de vida. Sovint, però, les mostres disponibles en les enquestes o la manca de variables més complexes associades a la classe social limiten les possibilitats de detall, de manera que la classificació en tres grans grups sol ser la més operativa des del punt de vista aplicat.

FIGURA 8.1. Classes socials. Agrupacions d'ocupacions

Classe	Perfil	Exemple de situacions laboral i ocupacions incloses
Classe mitjana propietària (CMP)	Empresariat, professionals autònoms i propietaris de l'activitat	Empresari o professional amb assalariats o sense, cambriers i cuiners propietaris, comerciants propietaris de botigues, i similars.
Classe mitjana assalariada (CMA)	Direcció i gerència	Membres del poder executiu i dels cossos legislatius; directius de l'Administració pública i d'organitzacions d'interès social; directors executius; directors de departaments administratius i comercials, directores de producció i operacions; directors i gerents d'empreses d'allotjament, restauració i comerç; directors i gerents d'altres empreses de serveis, i similars.
	Ocupacions tècniques d'alt nivell	Professionals de la salut, de l'ensenyament, de les ciències físiques, químiques, matemàtiques i de les enginyeries; especialistes en l'organització de l'Administració pública, de les empreses i en comercialització; professionals de la cultura i de l'espectacle, i similars.
	Ocupacions tècniques de nivell mitjà	Supervisors en enginyeria de mines, d'indústries manufactureres i de la construcció; representants, agents comercials i similars; professionals de suport a la gestió administrativa; tècnics de les forces i cossos de seguretat; tècnics de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC)
	Empleats/ades administratius	Empleats de serveis comptables, financers i serveis de suport a la producció i al transport; de biblioteques, serveis de correus i similars; d'agències de viatges, recepcionistes i telefonistes, empleats de finestreta i similars
Classe treballadora (CT)	Treballadors/ores de serveis	Treballadors assalariats dels serveis de restauració; dependents de botigues i magatzems; venedors, caixers i taquillers; treballadors que tenen cura de les persones en serveis de salut i d'altres, dels serveis de protecció i seguretat, i similars.
	Treballadors/ores de la indústria i l'agricultura	Treballadors qualificats en activitats agrícoles, en activitats ramaderes, forestals, pesqueres i cinegètiques; d'obres estructurals de la construcció i similars; soldadors, planxistes, muntadors d'estructures metàl·liques; ferrers, fabricants d'eines i similars; treballadors de la fusta, el tèxtil, la confecció, la pell, el cuir, el calçat i altres operaris en oficis, i similars.
	Resta de treballadors/ores sense qualificació	Empleats domèstics; recollidors de residus urbans; venedors de carrer i altres ocupacions elementals de serveis; peons agraris, forestals i pesquers, de la construcció i la mineria, de les indústries manufactureres, del transport; descarregadors i reposadors, i similars.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EJC17 i la Classificació catalana d'ocupacions de 2011⁶

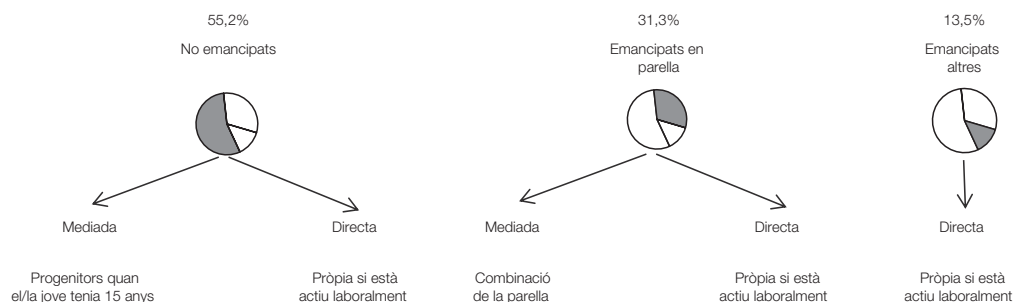
6 Versió completa accessible a: <https://www.idescat.cat/Classif/?TC=4&V0=2&V1=111>

Per dur a terme la construcció de l'indicador per a la mesura de la classe social dels i les joves de Catalunya es parteix de la informació disponible a l'EJC17, que es limita a la relació amb l'activitat, la situació professional i l'ocupació.⁷ Aquesta informació està registrada per a la mare i el pare quan la persona jove tenia 15 anys, per a la persona jove pròpiament dita i per a la parella, si en té, parcialment (només se'n registra l'ocupació). Com es pot observar, doncs, les possibilitats d'estimació de la classe social són limitades: es concentren en la relació amb el mercat de treball, però sense disposar de totes les dades en tots els casos necessaris. Igualment, es fa referència a membres concrets en moments concrets, cosa que impossibilita tenir una visió dinàmica de la classe social. Específicament, cal tenir present que pel que fa a la família d'origen només es té informació sobre els progenitors en referència al moment en què la persona jove tenia 15 anys. I aquesta referència limita l'aportació a la classe d'altres membres de la llar, com per exemple les parelles dels progenitors, quan es tracta de llars reconstruïdes, i els avis o germans –entre d'altres–, i també passa per alt els canvis significatius en anys anteriors o posteriors.

Cal dir, però, que aquestes limitacions no són exclusives de l'EJC, ja que en tractar-se d'una enquesta òmnibus, és a dir, que aborda gran varietat de temàtiques sobre la joventut, difícilment pot mesurar cada fenomen, i específicament la classe social, amb l'exhaustivitat metodològica d'operacions especialitzades com les enquestes de condicions de vida. En conjunt, cal tenir present que aquesta manera d'identificar la classe social no recull la situació de les persones de manera sistèmica, i cal assenyalar especialment que entre els inactius –jubilatats, pensionistes i aturats– només s'inclouen els casos que han estat actius en el passat sense més especificitats.

Una altra de les característiques de l'anàlisi de la classe social dels i les joves en aquest capítol és que s'han diferenciat tres situacions bàsiques de posicions mediades o de llar: els i les joves que resideixen a la llar d'origen (a partir de la situació dels progenitors als 15 anys), els i les joves emancipats en parella (a partir de la situació personal i de la parella) i els i les joves emancipats sense parella (a partir únicament de la situació personal). Només en els casos de joves amb ocupació pròpia actual s'ha pogut construir la classe social directa. La figura 8.2 mostra un esquema del que s'acaba d'explicar.

FIGURA 8.2. Esquema de classe social directa i mediada

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

7 Per identificar les variables es pot consultar el qüestionari de l'operació.

8.2. Classe social d'origen

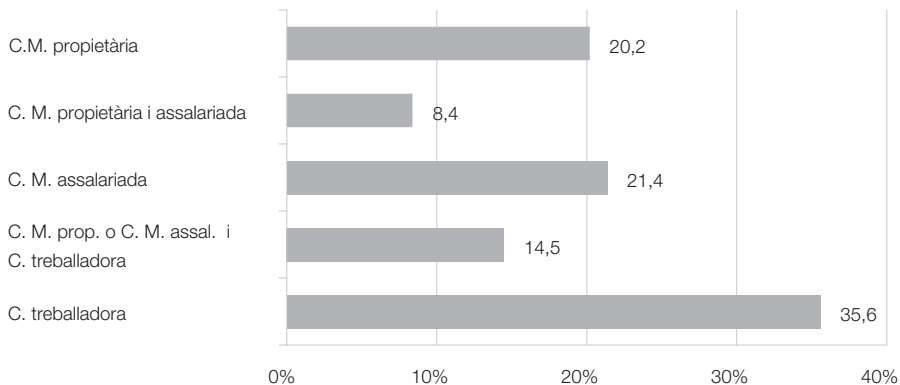
8.2.1. Posició social de partença

Per classe social d'origen cal entendre la configuració de classe de la llar en què s'han socialitzat els i les joves, hi visquin o no, l'any 2017. Es construeix a partir de la situació dels progenitors –tots dos en els casos en què hi consten– en l'estructura social quan el/la jove motiu de l'anàlisi tenia 15 anys. Com que és la combinació de les situacions de dos progenitors, en molts casos es podran identificar els posicionaments de classes híbrides o mixtes, quan un dels progenitors pertany a una classe i l'altre a una altra. La classe social dels pares s'identifica per a tots els joves –visquin o no aquests en l'actualitat a la llar dels pares–, perquè la classe social d'origen és clau per entendre com es configura finalment la classe social dels i les joves. Igual que en el cas dels joves que ja no són a la llar de procedència, en els casos dels joves que treballen i resideixen a la llar d'origen es determinarà la classe social directa, encara que aquesta pugui ser més transitòria que per a aquells que ja estan emancipats. Per això, quan es parli de mobilitat social o del grau de reproducció de l'estructura social, caldrà fer una anàlisi diferenciada entre els emancipats i els que no ho són.

Els resultats de l'EJC17 mostren que, en conjunt, el col·lectiu més gran de la joventut actual de Catalunya prové de llars de classe treballadora (35,6%), ja que els dos progenitors o l'únic que té ocupació, o n'ha tingut, ho són. Si es tenen en compte totes les posicions de classe mitjana, és a dir, aquelles en què com a mínim un dels progenitors ho és, i si es pensa que llavors la classe familiar es pot definir com a mitjana, les llars de classe mitjana són majoritàries (64,4%). Les situacions de classe social mixta, és a dir, de joves que han crescut en una llar en la qual un dels membres progenitors té una ocupació pròpia de classe treballadora i l'altre o bé de classe mitjana propietària o bé de classe mitjana assalariada, representen el 14,5%.

Les llars de classe mitjana exclusiva suposen el 49,9% de les situacions identificades. Concretament, el 20,2% dels i les joves ha viscut durant la seva infantesa i adolescència en una llar en què ambdós progenitors –o un, si l'altre no és ni ha estat laboralment actiu– tenen ocupacions de classe mitjana propietària; en el 21,4% dels casos, ambdós progenitors són de classe mitjana assalariada, i en el 8,4% provenen de llars on un dels progenitors és de classe mitjana assalariada i l'altre de classe mitjana propietària.

GRÀFIC 8.1. Classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

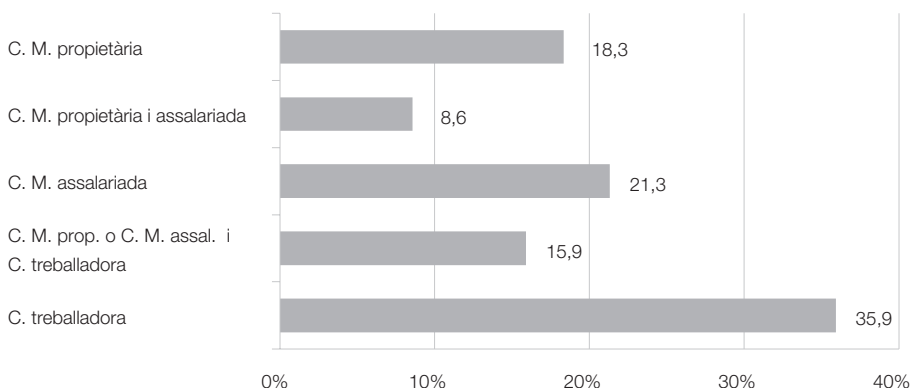

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.2.2. Joves no emancipats

Com s'ha comentat, el 55,2% dels i les joves resideix a la llar d'origen, de manera que l'estructura de classe de més de la meitat de la joventut coincideix força amb la distribució del conjunt de la població jove, tal com es pot veure en el gràfic que ve a continuació. Cal tenir present que es tracta del grup més jove, la mitjana d'edat del qual se situa als 21,7 anys.

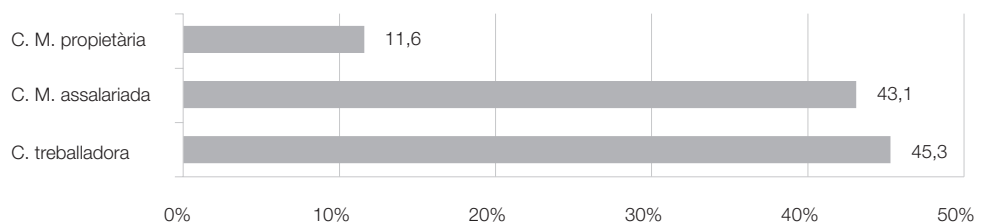
GRÀFIC 8.2. Classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Entre els joves no emancipats, la majoria, el 61,9%, no està en actiu en el mercat de treball ni ho ha estat, o es desconeix la seva situació laboral. Tanmateix, entre el 38% que sí que treballa o ha treballat al mercat laboral i del qual es pot identificar la seva classe social pròpia o directa es fa palès com augmenta, en comparació amb els progenitors, el percentatge de classe treballadora. Així, entre els joves no emancipats amb ocupació actual o passada, el 45,3% són de classe treballadora; el 43,1%, de classe mitjana assalariada, i un reduït 11,6%, de classe mitjana propietària.

GRÀFIC 8.3. Classe social directa. Joves de 15 a 34 anys no emancipats i ocupats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.2.3. Aproximació als factors que incideixen en la classe social directa dels i les joves no emancipats

Es parteix d'una hipòtesi de base que consisteix a fer-se la pregunta de si per escalar o accedir a les posicions de classe mitjana cal més temps que per accedir a les de classe treballadora, especialment per la preparació –principalment el pas pel sistema educatiu– i per l'aprenentatge directe o l'antiguitat a la feina. Se'n parlarà més endavant, quan aquestes qüestions s'abordin en apartats específics per a la classe social resultant, però val la pena plantejar d'inici la relació entre edat, estudis i posicionament de classe.

Els i les joves no emancipats que no són laboralment actius són significativament més joves –20,1 anys de mitjana–, però entre la resta, els que ho són o ho han estat en algun moment, no hi ha diferències d'edat significatives en funció de la classe social, de manera que es pot afirmar que la classe social directa dels joves no emancipats no hi té a veure. La mitjana d'edat dels i les joves de classe mitjana propietària és de 25,3 anys; dels de classe mitjana assalariada, de 24,5 anys, i dels de classe treballadora, de 24,1 anys de mitjana. Per tant, no es pot suposar que hi hagi una associació entre la classe social directa i l'evolució al mercat laboral en termes de temps.

Pel que fa a la formació finalitzada, s'observa que entre els i les joves que viuen a la llar dels progenitors i tenen ocupacions de classe mitjana assalariada existeix un percentatge significativament alt dels que tenen formació superior (42,2%). I també són els i les joves de classe mitjana assalariada els que estudien actualment en major proporció que la resta

de joves, tant de classe treballadora (38,5%) com de classe mitjana propietària (46,2%). En canvi, els que tenen una classe directa pròpia de classe treballadora destaquen pel fet de tenir en major proporció estudis secundaris postobligatoris (60,4%) o obligatoris i inferiors (35,8%).

Com es pot veure, hi ha diferències significatives en la composició formativa dels i les joves de classe mitjana propietària i els de classe mitjana assalariada. Els i les joves de classe mitjana propietària tenen menys nivell formatiu que els de classe mitjana assalariada. A més a més, pel que fa a la seva inversió actual en formació se situen per sota de la situació que mostra la classe treballadora.

Queda clar en l'anàlisi que la formació, tant finalitzada com en curs, té força relació amb la classe directa dels i les joves no emancipats, punt de partida potencial de la classe en una futura emancipació. Els capitals educatius superiors són distintius de la classe mitjana assalariada, com no podria ser d'altra manera, atès que les ocupacions tècniques que caracteritzen aquesta posició requereixen majoritàriament aquests tipus d'estudis.

TAULA 8.1. Nivell d'estudis finalitzats i situació formativa actual segons classe social directa. Joves de 15 a 34 anys no emancipats i ocupats. Catalunya, 2017. Percentatge

	Classe social directa			Total
	CMP	CMA	CT	
Nivell d'estudis finalitzats¹				
Superiors	21,3	42,2	3,8	22,4
Secundaris postobligatoris	52,5	44,5	60,4	52,7
Obligatori o inferiors	26,3	13,3	35,8	25,0
Total	100	100	100	100
Estudia actualment²				
Sí	30,9	46,2	39,9	41,5
No	69,1	53,8	60,1	58,5
Total	100	100	100	100

¹ Pearson X² (4, n = 698 = 140,255, p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (2, n = 698 = 6,830, p = 0.00); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Ara bé, la descripció de la situació no és completa si no es té en compte la classe social d'origen, és a dir, la de la llar en què viuen i la seva relació amb l'educació formal. I efectivament els joves no emancipats que d'origen són de classe treballadora són els que tenen estudis finalitzats només de nivell obligatori o inferiors en un percentatge significativament superior (51,7%) als i les joves de les llars de classe mitjana assalariada (41,7%). Entre

aquests destaca el percentatge de joves que tenen estudis superiors finalitzats: són el 18% i, en canvi, entre els de classe treballadora d'origen només són el 9,1%. En contrast, no s'observen diferències significatives en el cas de la formació secundària postobligatòria. També destaca el percentatge de joves que no cursa estudis actualment: el 45,9% entre els que viuen en una llar de classe treballadora, davant del 22,3% dels casos dels que viuen en una llar de classe mitjana assalariada. De la classe mitjana propietària el que cal assenyalar, una altra vegada, és que se situa en una posició intermèdia entre la classe mitjana assalariada i la classe treballadora.

TAULA 8.2. Nivell d'estudis finalitzats i situació formativa actual segons classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys no emancipats i ocupats. Catalunya, 2017. Percentatge

	Classe social d'origen					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
Nivell d'estudis finalitzats¹						
Superiors	10,2	–	18,0	13,5	9,1	12,4
Secundaris postobligatoris	43,8	51,2	40,3	41,7	39,2	41,7
Obligatori o inferiors	46,1	34,1	41,7	44,8	51,7	45,9
Total	100	100	100	100	100	100
Estudia actualment²						
Sí	60,9	71,3	77,7	65,0	54,1	63,6
No	39,1	28,7	22,3	35,0	45,9	36,4
Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X² (8, n = 1.407 = 26,190, p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (4, n = 1.407 = 49,601, p = 0.00); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96)

– No es poden mostrar (base mostral ponderada inferior a 20 casos).

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per concloure, i només parlant dels i de les joves que malgrat residir a la llar d'origen estan al mercat laboral, la relació entre la classe social d'origen (mediada) i la classe social directa (assolida per la feina que fan, com a activitat principal) és altament reproductora de l'estructura social, tot i que amb diferències importants. El 59,1% dels i les joves de classe treballadora tenen ocupacions de classe treballadora. El 72,4% dels i les joves d'origen de classe mitjana assalariada tenen ocupacions de classe mitjana assalariada.

En el cas de la classe mitjana propietària, el percentatge es redueix a un 22,9%, tot i que continua sent significativament elevat, de manera que la situació majoritària que es dona és passar de classe mitjana propietària com a posició mediada d'origen a tenir ocupacions de classe treballadora (47,7%). Pel que fa als i les joves que tenen una classe social d'origen

que combina un progenitor de classe treballadora amb un de classe mitjana, la diferència amb els joves de classe treballadora no resulta significativa amb relació al percentatge d'ocupacions pròpies de classe mitjana assalariada (37,9%) en comparació amb aquells que tenen només procedència de classe treballadora.

TAULA 8.3. Classe social directa segons classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys no emancipats i ocupats. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Classe social d'origen					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
CMP	22,9	-	-	-	-	10,8
CMA	29,4	59,6	72,4	37,9	34,1	42,8
CT	47,7	-	23,8	48,5	59,1	46,4
Total	100	100	100	100	100	100

Pearson χ^2 (8, $n = 584 = 79,374$, $p = 0,00$); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

- No es poden mostrar (base mostral ponderada inferior a 20 casos).

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es divideixen els joves segons el sexe, cal dir que entre les dones hi ha el mateix percentatge de no emancipades actives que entre els homes; és a dir, entre la joventut que resideix a la llar d'origen, elles i ells estan actius en al mateixa proporció. Ara bé, els homes (15%) pertanyen el doble a la classe mitjana propietària que les dones (7,9%). En la resta de classes no s'observen diferències significatives.

En resum, la classe social directa de la joventut no emancipada indica que hi ha un alt nivell de reproducció de la posició de classe, i que en aquesta reproducció la formació té un paper rellevant, tant el nivell d'estudis finalitzat com la formació en curs, com a indicador d'inversió educativa.

De fet, en les llars d'origen de la classe treballadora els i les joves tenen nivells formatius inferiors (el 35,8% té estudis obligatoris o inferiors), i són molts menys els que estudien en l'actualitat (39,9%) en comparació amb la classe mitjana (46,2%). Especialment pel que fa a les llars de residència d'aquests joves no emancipats, entre els que viuen en famílies de classe mitjana assalariada destaca el percentatge de joves que tenen estudis superiors finalitzats (18%) i el fet que la gran majoria estudien en l'actualitat (77,7%). Sense dubte, els estudis són una via consolidada per accedir a les posicions de classe mitjana o reproduir-les, especialment en el cas de la classe mitjana assalariada. El resultat de l'anàlisi mostra una reproducció de la classe mediada d'origen del 60%, malgrat que la posició final dels i les joves pot no estar encara consolidada. La reproducció de la posició d'origen entre els joves de classe treballadora és del 59%. I encara que certament no tenen tampoc una posició consolidada, els nivells educatius assolits i el percentatge més baix de no continu-

ació de la formació fan pensar que aquestes xifres es mantindran en un grau més elevat, si més no des del punt de vista de la diferència comparativa. Entre la joventut de classe mitjana assalariada d'origen el 72,4% té la mateixa classe. A més a més, cal destacar que hi ha més posicions de classe directa treballadora entre els joves (45,3%) que no pas entre els seus progenitors (35,6%). Per tant, la classe social directa dels joves no emancipats es mostra ja com un indicador força important abans de l'emancipació de la classe social futura, i posa de relleu la importància de la seva anàlisi per comprendre les dinàmiques a més llarg termini dels i les joves.

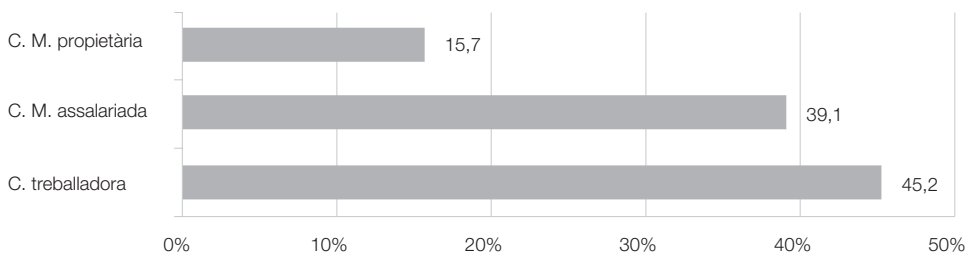
8.3. Classe social de la joventut emancipada

La segona situació sobre la qual identificar la classe social és la corresponent a la joventut que ja s'ha emancipat (44,8%). Cal, però, separar en dos grups d'anàlisi diferent els casos dels i les joves que s'han emancipat i viuen en parella, que són els més freqüents (31,3%), i els dels que estan emancipats però no tenen parella o no hi conviuen (13,5%).

8.3.1. Emancipació sense parella

Les persones joves emancipades amb parella o sense, però que no viuen amb ella –independentment de si viuen soles o comparteixen habitatge amb altres persones–, tenen una mitjana d'edat (28,1 anys) molt més alta que no pas la dels i les joves que encara viuen a la llar de procedència, que és de 21,7 anys. Pel que fa a la classe social, la gran majoria de la joventut emancipada sense parella té una posició de classe treballadora (45,2%); en segon lloc pel que fa a importància quantitativa se situen els i les joves de classe mitjana assalariada, que són el 39,1% del total. Només un 15,7% pertany a la classe mitjana propietària. La seva estructura de classes, per tant, no és gaire diferent –tret del cas de la classe mitjana propietària pel que fa al percentatge– de la dels joves no emancipats, i més endavant també es veurà que el patró es repeteix entre aquells que actualment estan emancipats i conviuen amb la parella. Amb relació a les diferències entre dones i homes, s'ha d'assenyalar que entre les persones que no viuen en parella no hi ha diferències significatives en els percentatges de classe social segons el sexe.

GRÀFIC 8.4. Classe social directa. Joves de 15 a 34 anys emancipats que no viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

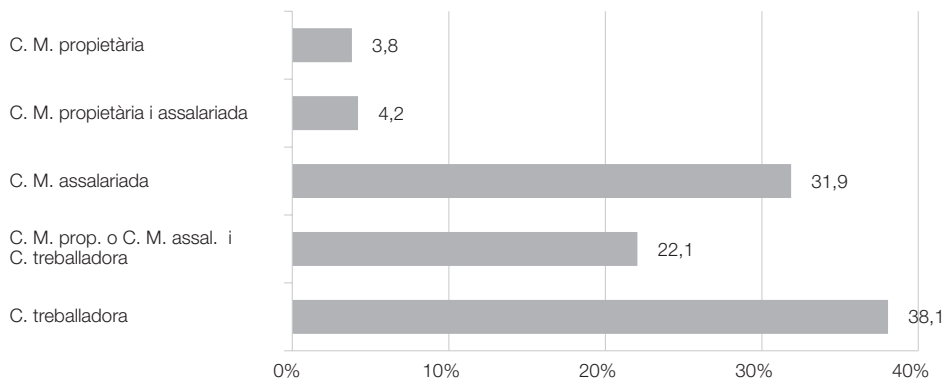
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.3.2. Emancipació amb la parella

En primer lloc, cal assenyalar que la mitjana d'edat d'aquest col·lectiu és encara una mica més alta que en els casos anteriors: se situa en els 30 anys. Els i les joves que viuen amb la parella,⁸ que representen el 31,3% de la joventut de Catalunya, majoritàriament viuen en llars en què tots dos són de classe treballadora (38,1%). Una proporció similar la formen les parelles on els dos membres són de classe mitjana assalariada (31,9%). En el 22,1% dels casos les llars són de tipus mixt: un dels membres és de classe treballadora, i l'altre, de classe mitjana propietària o assalariada. Les posicions de classe mitjana propietària són molt menys presents: un 3,8% els dos membres de la parella ho són, i en el 4,2% dels casos un és de classe mitjana propietària, i l'altre, de classe mitjana assalariada.

8 Cal recordar que per fer aquesta estimació no es disposa de la situació professional de les parelles. Aquest fet pot implicar infraestimar les classes mitjanes propietàries en els casos d'emancipació en parella.

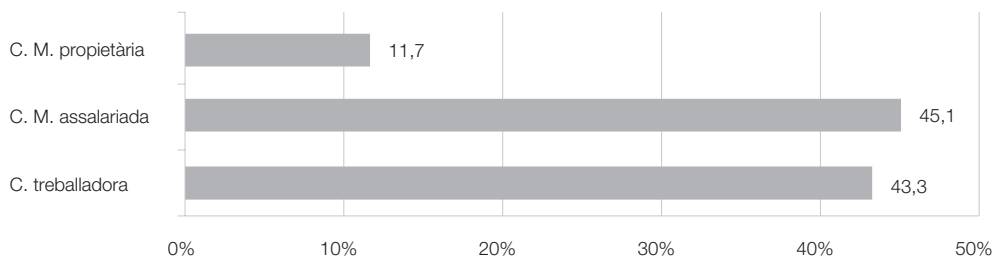
GRÀFIC 8.5. Classe social mediada. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si s'analitza la classe directa, s'ha de tenir present que només el 70,3% dels i les joves emancipats tenen relació amb el mercat laboral, i per tant no es pot determinar la seva posició de classe a partir de la seva ocupació en tots els casos. Com es pot observar al gràfic, el 43,3% dels i les joves que s'han emancipat en parella són de classe treballadora, i una proporció similar, el 45,1%, de classe mitjana assalariada. De classe mitjana propietària només hi ha l'11,7%. Es tracta de proporcions molt similars a les de la joventut que està residint a la llar d'origen, malgrat que aquest grup de joves té molta més edat (de mitjana, 8 anys més).

GRÀFIC 8.6. Classe social directa. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En aquest col·lectiu, homes i dones viuen condicions significativament diferents amb relació a l'activitat: molts més homes que dones són al mercat laboral. El 76,5% dels homes joves emancipats que conviuen amb la parella són actius laboralment; de les dones, només en són el 65,4%. Les diferències entre sexes de l'estructura de classe també són remarcables, però en un sentit diferent. Entre les dones hi ha un percentatge significativament alt de les que pertanyen a la classe mitjana assalariada (53,2%), i entre els homes, dels que són de classe treballadora (50,8%). En aquesta diferència és clau la contribució de les ocupacions administratives. Cal dir que aquesta diferència de classes no s'observa quan s'analitza la classe social mediada, és a dir, el resultat de la composició de parella, de manera que cal valorar que en el conjunt de situacions les diferències de gènere s'invisibilitzen quan s'analitzen de manera agregada, i també sospesar la classe social de la llar d'origen, especialment de classe treballadora, amb relació a les diferències de trajectòria entre nois i noies.

TAULA 8.4. Classe social directa segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Sexe		Total
	Homes	Dones	
C. M. propietària	13,0	10,5	11,7
C. M. assalariada	36,2	53,2	45,1
C. treballadora	50,8	36,3	43,2
Total	100	100	100

Pearson χ^2 (2, $n = 803 = 23,723$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

És interessant comprovar l'homogàmia de classe que es produeix entre els més joves per veure amb quina força se segueixen reproduint comportaments tradicionals que reforcen la persistència de la nostra estructura de posicions socials. Ara bé, cal fer una consideració prèvia, ja que per a la parella no es pot estimar la classe mitjana propietària de la mateixa manera que per a l'EJC: atès que no s'ha registrat la informació necessària en el qüestionari, només es faran dos grups de classe –classe mitjana i classe treballadora–, per així poder respondre a la pregunta de fins a quin punt les parelles que es formen són de la mateixa classe social. I el resultat mostra una reproducció molt alta de les posicions, especialment a la classe treballadora: en el 66,1% dels casos en què el o la jove és de classe treballadora, la seva parella també ho és. Entre la classe mitjana el percentatge també és majoritari: en el 63,8% dels casos en què el o la jove és de classe mitjana, la parella també ho és.

TAULA 8.5. Classe social directa i de la parella. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Tots dos de CM	Jove de CM i parella de CT	Total
63,8	36,2	100
Tots dos de CT	Jove de CT i parella de CM	
66,1	33,9	100

Yates X²; (1, n = 596 = 50,706, p = 0.00); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

I aquesta és una realitat que es reproduïx per sexe, però amb diferències prou significatives. Entre els homes, el percentatge dels que són de classe treballadora i la seva parella és de classe mitjana és superior (44,5%) que entre les dones (21,8%). Entre les dones és més freqüent que sent de classe mitjana es tingui una parella de classe treballadora (47,4%), molt per sobre dels casos que sent homes de classe mitjana tenen parelles de classe treballadora (18,7%). Això sembla indicar que les dones joves tendeixen, en major mesura que els homes, a formar parella amb persones de classe més baixa que la seva.

TAULA 8.6. Classe social directa i de la parella segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

	Tots dos de CM	Jove de CM i parella de CT	Total
Homes¹	81,3	18,7	100
	Tots dos de CT	Jove de CT i parella de CM	
	55,5	44,5	100
Dones²	Tots dos de CM	Jove de CM i parella de CT	Total
	52,6	47,4	100
	Tots dos de CT	Jove de CT i parella de CM	
	78,2	21,8	100

¹ Yates X²; (1, n = 262 = 38,213 p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Yates X²; (1, n = 332 = 29,690, p = 0.00); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Fent l'anàlisi només en els casos en què els dos membres de la parella tenen ocupació i per tant classe social directa, es pot observar que el 64,9% dels i les joves emancipats tenen la mateixa classe social que les seves parelles. Però entre els homes aquesta proporció és significativament superior (68,8%) que entre les dones (61,7%). Entre els homes hi ha una proporció més alta dels que configuren la parella amb una persona de classe superior (21,7%); entre les dones la situació és la contrària, i el 30,4% formen parella amb una persona de classe social inferior.

TAULA 8.7. Combinació de classe segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Combinació	Sexe		Total
	Homes	Dones	
Mateixa classe	68,8	61,7	64,9
Amb classe superior (CT->CMP/CMA)	21,7	7,8	13,9
Amb classe inferior (CMP/CMA-*>CT)	9,5	30,4	21,2

Pearson χ^2 (2, $n = 595 = 51,604$, $p=0.00$); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

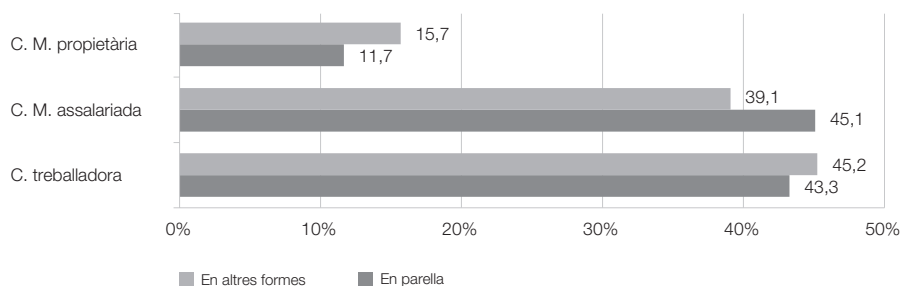
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La classe social d'origen també marca diferències significatives amb relació al sexe. Si bé les limitacions mostrals no permeten oferir el conjunt de dades, els tests estadístics indiquen que la reproducció de classe és significativament superior entre els homes quan aquests provenen de llars de classe mitjana propietària i assalariada o de llars de classe mitjana assalariada (en els homes d'un 87,2% i en les dones d'un 69,2%). La diferència entre homes i dones en el manteniment de classe no es produeix en la classe treballadora (60,2% i 64,2%). Sigui quina sigui la classe social d'origen, entre les dones joves destaca el percentatge de les que s'emparellen amb una persona de classe social inferior: entre les dones de classe social d'origen de classe treballadora és el 26,6%.

8.3.3. Comparació entre la classe social dels i les joves segons forma d'emancipació

Com s'ha indicat, la classe social segons la posició de classe directa dels i les joves en el mercat laboral de la joventut emancipada no presenta diferències rellevants, a excepció del fet que entre els emancipats que viuen en parella el percentatge de classe mitjana assalariada és superior (45,1% vs. 39,1%) als de classe mitjana propietària (11,7% vs. 15,7%). La diferència en el percentatge de classe treballadora no és significativa.

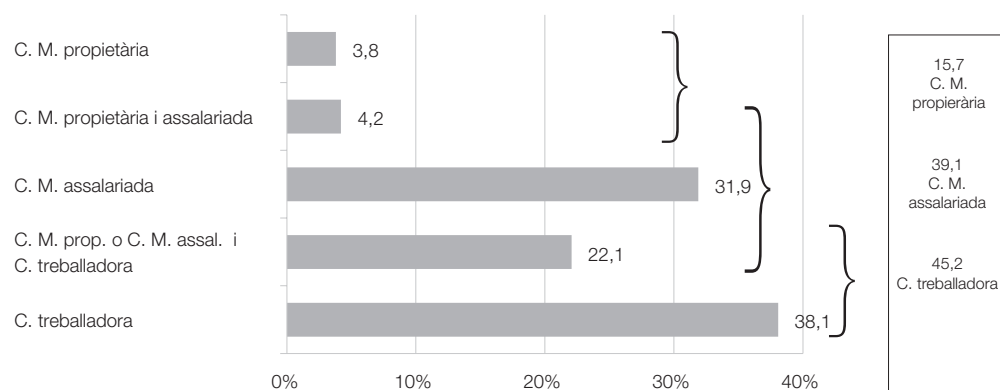
GRÀFIC 8.7. Classe social directa segons tipus de convivència. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En canvi, quan es compara la classe social mediada de la llar formada pels joves emancipats segons si conviuen o no amb la parella emergeixen certs matisos en la situació descrita. Cal, però, tenir present que la variable de llar es classifica en cinc grups diferenciats per recollir les situacions mixtes de classe social, i en canvi, i òbviament, la individual només es recull en tres categories diferents: classe mitjana assalariada, classe mitjana propietària i classe treballadora. Malgrat aquesta complexitat afegida, els resultats de la comparativa mostren que *la classe treballadora és més freqüent quan es viu en parella que no pas la classe mitjana assalariada. I que la classe mitjana propietària és més freqüent entre la joventut emancipada sense parella.*⁹

GRÀFIC 8.8. Classe social mediada i directa segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb i sense parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

⁹ Cal recordar, en estimar la classe social en parella, que manquen dades per fer una estimació completa de la classe mitjana propietària. Tanmateix, sembla que la diferència és prou gran per assumir que les tendències són defensables.

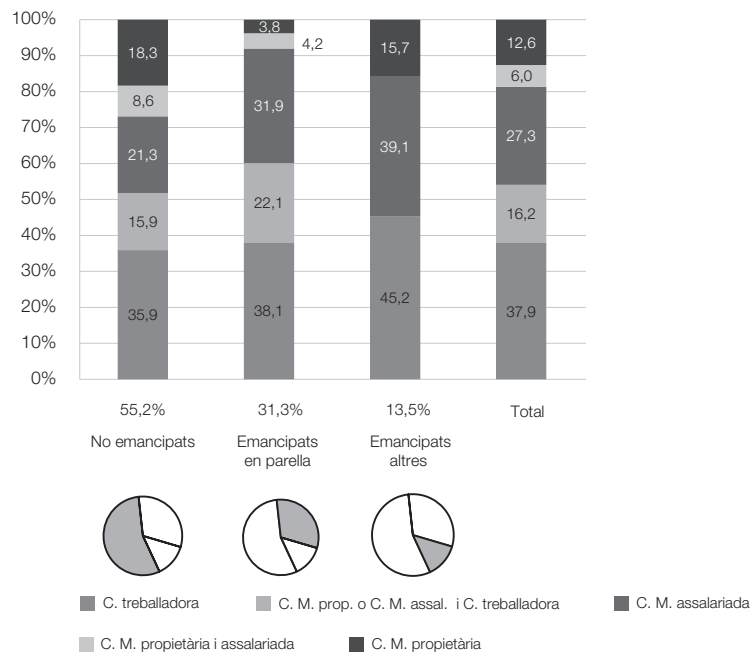
La diferència de percentatge de classe treballadora i mitjana entre els emancipats que no viuen en parella i els que viuen en parella pot amagar dues circumstàncies de conseqüències oposades. D'una banda, teòricament ha de ser més fàcil o més sostenible la vida des del punt de vista dels condicionants econòmics des d'una posició de classe social mitjana que no pas des d'una posició de classe treballadora. Tanmateix, les dades de l'anàlisi de la joventut a Catalunya duta a terme l'any 2010 (Sánchez, 2010) mostraven que això no sempre és així, tant per temes de mercat laboral inicial per sectors i tipus d'ocupacions com per característiques d'oferta i demanda, diferenciades per classe, en l'àmbit del mercat de l'habitatge. D'altra banda, com mostren altres estudis (Gómez-Granell *et al.*, 2008), la probabilitat d'estar per sota del llindar de la pobresa disminueix molt en llars amb dues persones que aporten ingressos, especialment si hi ha fills i filles.

8.4. La classe social de la joventut de Catalunya l'any 2017

Fins aquí s'ha analitzat la joventut de Catalunya a partir de les diverses situacions amb relació a l'emancipació dels i les joves; ara es parlarà de l'estructura de classes que mostra l'anàlisi del conjunt del col·lectiu. La classe social de la joventut a Catalunya l'any 2017, tant directa com mediada, és majoritàriament treballadora, però està pràcticament dividida a parts iguals entre classe mitjana i classe treballadora si es miren en conjunt les posicions de classe mitjana. Aquest domini de la classe social treballadora es matisa, encara que en poca proporció, quan s'analitzen les posicions des de la perspectiva de classe mediada; és a dir, si s'analitza la classe social a la llar d'origen o la combinació de la classe de la parella i la pròpia.

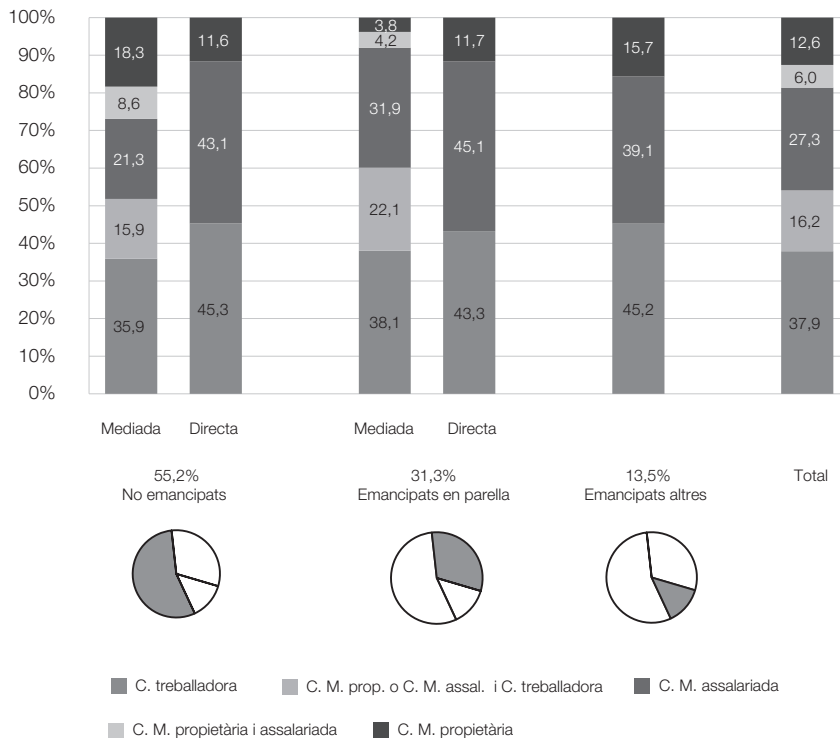
Específicament, la majoria de la joventut de Catalunya resideix a llars on tots els membres són de classe treballadora (37,9%). En segon lloc, el 27,3% viu en una llar on tots els membres són de classe mitjana assalariada. La tercera situació més habitual és que la joventut visqui en una llar formada per una persona de classe treballadora i una d'una altra classe (16,2%), ja sigui mitjana propietària o mitjana assalariada. Només un 6% dels i les joves viu en llars on hi ha un membre de classe mitjana assalariada i un de mitjana propietària. Finalment, el 12,6% viu a llars on tots els membres són de classe mitjana propietària. Des de la perspectiva individual de la classe directa, l'estructura és la mateixa, però la importància de la classe treballadora augmenta: el percentatge per al conjunt de joves és del 45% dels casos.

GRÀFIC 8.9. Classe social total segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 8.10. Classe social mediada i directa segons situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.5. L'estructura de classes en relació amb les altres dimensions de l'estructura social

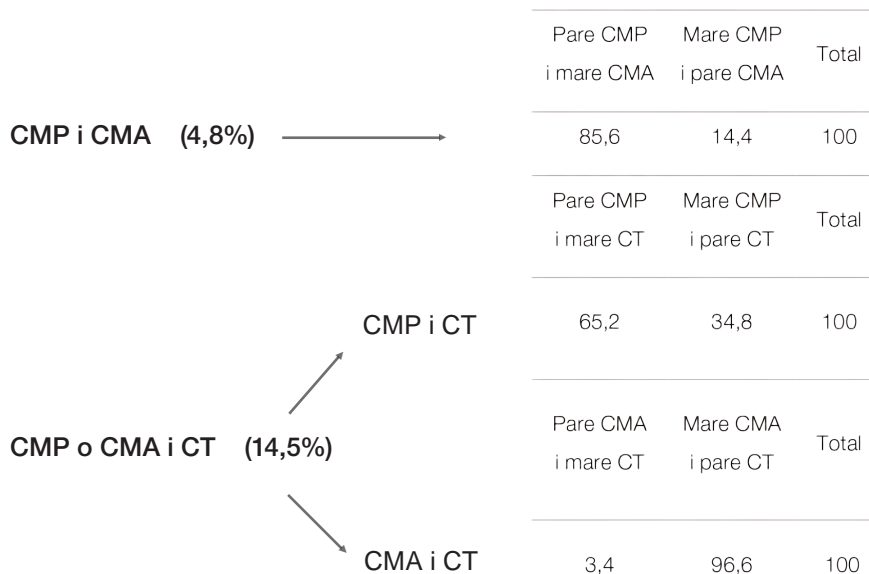
En aquest apartat es passa a descriure la classe social en relació amb variables estructurals (com el sexe) que fan més entenedores les particularitats de les situacions individuals lligades a característiques socials que interfereixen en les oportunitats vitals. Es farà sense deixar de banda la situació dels joves respecte de l'emancipació, atès que és diferent el perfil dels i les joves emancipats (que conviuen o no amb la parella) i dels no emancipats. S'han pres com a variables d'anàlisi de les altres dimensions de l'estructura social el sexe, l'edat i l'origen geogràfic, i a aquestes s'hi han afegit el lloc de residència i el nivell d'estudis com a factors d'intermediació.

8.5.1. Sexe i edat

Fins ara s'ha descrit la situació general d'homes i dones en conjunt –tret d'algunes pinzellades– i en relació amb els diferents moments d'emancipació, però cal analitzar les diferències per gènere que es produeixen en les oportunitats presents i futures de la joventut per acabar d'entendre el mapa de posicions finals que s'estableix en l'estructura de classes catalana. Encara ara, en una societat com la nostra, suposadament igualitària, la igualtat entre homes i dones només es compleix des d'un punt de vista formal, cosa que fa que la desigualtat per raó de gènere segueixi sent una de les variables explicatives de la posició social dels individus, independentment de la seva classe social d'origen. Per començar a abordar aquesta qüestió s'analitza l'estructura de la llar d'origen. En el supòsit que tots dos progenitors –quan hi són i alhora són actius o ho han estat– són pare i mare, els resultats mostren que a Catalunya, a les llars de classe mixta en les quals ambdós tenen ocupacions de diferent classe social, el més freqüent és que el pare sigui de classe superior. Aquí la comparació entre els dos tipus de classe mitjana, la propietària i l'assalariada, s'ha de fer amb prudència, atès que el tipus d'indicador és relacional i no només jeràrquic, de manera que entre la classe mitjana i la classe treballadora en conjunt es pot establir una relació de més a menys oportunitats de vida i nivells de benestar, encara que fins i tot en aquest cas en alguns sectors o estrats de la classe mitjana i de la treballadora aquesta premissa no es compleixi. En el cas de la classe mitjana propietària i l'assalariada la comparació en aquests termes es fa molt més difícil, atès que tenen valors diferents en diferents tipus de capital de classe segons els grups concrets o els estrats de què es parli, que en aquesta anàlisi no s'han pogut diferenciar (Sánchez i Quintana, 2005).

De manera més detallada, a les llars d'origen dels i les joves de classe mitjana propietària i assalariada (4,8% en conjunt) en el 85,6% dels casos és el pare qui té una posició de classe mitjana propietària, i només en el 14,4% la té la mare. En el cas de les llars que combinen progenitors de classe mitjana propietària o assalariada i classe treballadora (18,2%), es donen dues situacions diferents: quan la classe treballadora es combina amb la mitjana propietària, en el 65,2% de les llars és el pare qui té una classe social superior, i en el cas de les llars d'origen mixtes de classe social treballadora i mitjana assalariada, en el 96,6% dels casos el pare té una classe social inferior.

GRÀFIC 8.11. Combinació de la classe social dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys procedents de llars mixtes. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

De manera sintètica, es pot afirmar que a les llars de classe mixta en què pare i mare tenen ocupacions de diferent classe social el més freqüent és que el pare sigui de classe superior, si bé s'inverteix aquesta pauta en les combinacions de classe mitjana assalariada i treballadora, en què la dona tindria més estatus que l'home, cosa que sembla apuntar al pas pel sistema educatiu formal com una via més fructífera per aconseguir la igualtat efectiva entre dones i homes que no pas l'emprenedoria, si més no en les generacions dels progenitors de la joventut actual.

En resum, si es tenen en compte els casos en què ambdós progenitors tenen ocupació o n'han tingut i per tant es pot estimar la seva classe social directa, s'observa que el 58,5% de les llars d'origen de la joventut actual estan formades per progenitors de la mateixa classe. En 1 de cada 4 casos (25,9%) és el pare qui té una posició de classe superior, i només en un 15,6% és la mare la que té una ocupació de classe social superior.

TAULA 8.8. Combinació de la classe social dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Combinació	Total
Ambdós progenitors de la mateixa classe	58,5
Pare de classe superior a mare (CMP->CMA o CT; CMA->CT)	25,9
Mare de classe superior a pare (CMP->CMA o CT; CMA->CT)	15,6
Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Com es pot observar quan es comparen les dues posicions de classe mediada –les llars dels progenitors amb les llars de la joventut emancipada en parella–, s’identifica una major proporció de llars que són de la mateixa classe.

Ara bé, els patrons en la posició de classe entre homes i dones amb relació a les combinacions de classe són diferents a les llars d’origen i a les llars de destí. Concretament, el 21,7% dels homes joves que viuen en parella ho fan amb una dona de classe social superior, i aquest percentatge és encara més elevat en les llars de dones joves que conviuen en parella (30,4%).

En canvi, el 9,5% dels homes joves en parella tenen una classe social superior a les seves parelles –majoritàriament dones–; el percentatge és més petit a les llars en parella de les dones joves (7,8%). D’aquesta manera, cal indicar que en les llars en parella dels joves, a diferència de les llars d’origen, la classe social de la dona és superior a la de l’home en major proporció. Ara bé, encara que es redueixen les llars en què els homes tenen ocupacions de classe superior, cal tenir present que augmenta el nombre de llars de la mateixa classe. La reducció de la posició de classe superior dels homes és, sobretot, en relació amb parelles de la mateixa classe.

TAULA 8.9. Combinació de la classe social dels progenitors i de la pròpia segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Combinació	Progenitors	Homes joves en parella	Dones joves en parella
Manteniment de classe	58,5	68,8	61,7
Homes amb classe superior que dona	25,9	9,5	7,8
Dones amb classe superior que home	15,6	21,7	30,4
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tot seguit es passa a analitzar les diferències entre dones i homes joves amb relació a la classe social. En els joves la diferència de classe social entre les noies i els nois és poca –dos punts percentuals en la classe treballadora–, però segueix la tendència que ja s’ha vist en les llars d’origen: hi ha més dones joves de classe treballadora que no pas homes joves d’aquesta classe. En canvi, en el conjunt de la classe mitjana el comportament de la classe propietària i l’assalariada és contraposat: hi ha més dones de classe mitjana assalariada que homes, i menys de classe mitjana propietària. Aquest fet confirma també la tendència a la segregació horitzontal i vertical que es produeix de manera recurrent, entre sexes, en el mercat laboral.

TAULA 8.10. Classe social total segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social total	Sexe		Total
	Homes	Dones	
CMP	13,7	11,5	12,6
CMP i CMA	5,8	6,3	6,0
CMA	28,3	26,3	27,3
CMP o CMA i CT	15,6	16,8	16,2
CT	36,6	39,1	37,9
Total	100	100	100

Nota: atès el canvi en la base de resposta, el percentatge de classe total pot variar

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Cal, però, tenir present que el percentatge de dones emancipades (48,7%) és significativament superior al d’homes (41%), i, específicament, que el percentatge de dones emancipades en parella és encara més gran (36,1% vs. 26,5%). Tanmateix, mentre que entre els homes i les dones joves de Catalunya no es detecten diferències significatives de classe, el fet és que en tots els casos les dones treballadores són més freqüents que els homes. Per exemple, entre les dones emancipades de classe treballadora en parella la classe treballadora és més freqüent (39,8%) que entre els homes (35,6%), encara que s’ha d’assenyalar que els contrastos realitzats no permeten afirmar que es tracti d’una diferència estadísticament significativa.

TAULA 8.11. Classe social mediada segons situació d'emancipació, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social mediada	Situació d'emancipació i sexe					
	No emancipats		Emancipació en parella		Emancipació no en parella	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
CMP	18,2	18,2	3,5	2,5	17,6	10,3
CMP i CMA	7,4	10,2	5,8	3,2		
CMA	23,1	19,4	34,3	30,3	38,8	42,1
CMP o CMA i CT	16,7	14,9	20,8	24,2		
CT	34,6	37,4	35,6	39,8	43,6	47,6
Total	100	100	100	100	100	100

Nota: atès el canvi en la base de resposta, el percentatge de classe total pot variar.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Queda pendent, atès que el recull de dades de l'EJC no ho permet fer, l'anàlisi que compari germans i germanes d'una mateixa classe social. El més pertinent per acabar d'establir el paper del gènere en la posició de classe seria analitzar la diferència de classe no dels dos col·lectius, dones i homes, per separat, sinó –a banda, és clar, de la seva mateixa procedència pel que fa a la classe social d'origen– segons les diferències entre individus d'una mateixa llar. És a dir, s'hauria d'analitzar la divergència de trajectòries entre germans i poder constatar de manera més acurada si la desigualtat es produeix ja des de la llar d'origen.

Pel que fa a la classe social individual, en canvi, és significativa la diferència entre homes i dones quan els joves no s'han emancipat: entre les dones no emancipades amb activitat laboral la classe mitjana propietària és significativament menys freqüent (7,9% vs. 15%). A més a més, en l'emancipació en parella les dones de classe mitjana assalariada són significativament més freqüents que els homes (53,2% vs. 36,2%).

TAULA 8.12. Classe social directa segons situació d'emancipació per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Situació d'emancipació i sexe					
	No emancipats ¹		Emancipació en parella ²		Emancipació no en parella	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
CMP	15,0	7,9	13,0	10,5	17,6	10,3
CMA	40,4	45,9	36,2	53,2	38,8	42,1
CT	44,6	46,2	50,8	36,3	43,6	47,6
Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X^2 (2, $n = 699 = 8,921$, $p = 0.01$); Phi o V també significatius

² Pearson X^2 (2, $n = 803 = 23,723$, $p = 0.01$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Abans de finalitzar l'anàlisi de les conseqüències del gènere amb relació a la classe social, cal valorar fins a quin punt la classe de la mare incideix en la posició de classe directa dels i les joves. Cal recordar que es tracta d'una anàlisi centrada en els casos en què pare i mare tenen o han tingut ocupació. Com es pot observar, quan la mare té un estatus de classe superior al del pare augmenta significativament el percentatge de població jove que és de classe mitjana treballadora combinada amb classe mitjana assalariada o propietària (61,2%). Al seu torn, quan el pare té més estatus de classe que la mare augmenta significativament el percentatge dels i les joves que són de classe mitjana propietària i assalariada.

TAULA 8.13. Classe social total segons estatus dels progenitors. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social total	Estatus			Total
	Mateixa classe	Pare superior a mare	Mare superior a pare	
CMP	12,0	–	–	7,6
CMP i CMA	–	33,0	9,1	10,8
CMA	37,0	17,4	14,6	28,4
CMP o CMA i CT	6,7	38,5	61,2	23,5
CT	42,8	8,8	15,1	29,7
Total	100	100	100	100

Pearson X^2 (8, $n = 1.376 = 704,590$ $p = 0.00$); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquest efecte s'observa tant entre homes com entre dones joves, si bé és clarament més important entre les dones.

TAULA 8.14. Classe social total segons estatus dels progenitors, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Classe social total	Estatus			Total
		Mateixa classe	Pare superior a mare	Mare superior a pare	
Homes ¹	CMP	13,7	–	–	9,1
	CMP i CMA	–	27,9	–	10,0
	CMA	38,2	17,4	–	28,9
	CMP o CMA i CT	6,1	44,7	54,7	23,7
	CT	40,7	–	21,1	28,2
	Total	100	100	100	100
Dones ²	CMP	10,5	–	–	6,2
	CMP i CMA	–	39,1	–	11,3
	CMA	36,0	17,4	15,2	28,0
	CMP o CMA i CT	7,1	31,1	66,4	23,2
	CT	45,0	12,4	–	31,3
	Total	100	100	100	100

¹ Pearson X² (8, n = 678 = 323,993 p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (8, n = 697 = 410,715 p = 0.00); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es passen a analitzar les diferències d'edat, el primer que cal assenyalar és que els i les joves emancipats tenen una edat mitjana significativament superior (29,5 anys) que els que romanen a la llar d'origen o hi han retornat (21,7). De la mateixa manera, els i les joves emancipats que viuen en parella també són significativament més grans (30,8 anys). Així, el percentatge d'emancipats que conviuen amb la parella i els que no hi conviuen augmenta significativament entre la població de 25 a 29 anys (40,1% en parella i 19,5% no), i ho fa especialment entre els que tenen de 30 a 34 anys (64,5% i 18,9%).

En aquest context, l'edat sí que implica diferències significatives amb relació a la classe social. En conjunt, entre els joves de més edat la classe social assalariada és significativament més freqüent: entre els de 30 a 34 anys, el 32,3%. Es tracta, però, d'una diferència una mica erràtica, atribuïble principalment a l'elevat percentatge de persones joves no emancipades. En canvi, si se separa segons la situació d'emancipació, els resultats són força diferents i més aclaridors.

En primer lloc, pel que fa als no emancipats, entre els més joves (de 15 a 19 anys) és més habitual que resideixin a llars de classe mitjana assalariada (20,9%). Entre els emancipats que conviuen amb la parella, l'anàlisi s'ha de limitar als que tenen entre 25 i 35 anys, ja que entre els més joves aquesta situació és inusual i quan es dona la gran majoria són de classe treballadora (60%). Concretament, els i les joves que tenen de 25 a 29 anys pertanyen més habitualment a la classe social treballadora: tots dos ho són en el 42,8% dels casos, mentre que aquesta posició es redueix, a partir dels 30 anys, al 33%. Finalment, quan l'emancipat no viu en parella no s'observen diferències significatives segons l'edat.

En resum, les diferències entre classe social, sexe i edat es concentren en els i les joves emancipats que viuen en parella. En general les dones joves –que són les que més s'emancipen– quan estan emancipades i viuen en parella són més freqüentment de classe treballadora que els homes en les seves mateixes condicions. També és més freqüent ser de classe social treballadora entre els i les emancipades que viuen amb la parella entre els 25 i 29 anys, i ho és menys entre els 30 i 34 anys. Entre els i les no emancipats i les i els que estan emancipats i no viuen en parella, les diferències de classe no són rellevants en funció ni del sexe ni de l'edat.

8.5.2. Origen geogràfic

Una altra variable estructural és l'origen geogràfic; cal, però, començar per un apunt metodològic. Sobre els progenitors dels joves, l'EJC en recull només el lloc de naixement, de manera que s'ha procedit a combinar els d'ambdós per tal de construir un indicador de la procedència de la llar. La dada principal és que el 36% del jovent català té pare i mare nascuts a Catalunya; és a dir, els dos progenitors o un dels dos. En segon lloc, el més freqüent és que els dos progenitors siguin nascuts a un país estranger: el 31% de joves prové d'una llar en la qual si més no un dels progenitors és d'origen estranger. La resta de situacions representen una proporció petita de casos, i tot seguit s'enumeren per ordre: un dels progenitors és nascut a Catalunya i l'altre a la resta d'Espanya (18,76%); tots dos són nascuts a la resta d'Espanya (14,4%), i, finalment, parelles mixtes de persones nascudes a l'estranger i a Catalunya o nascudes a la resta d'Espanya (5,9%).

En segon lloc, s'ha analitzat la relació entre la classe social i el lloc de naixement i la nacionalitat del o la jove. Un percentatge important de joves ha nascut a l'estranger (25,3%), tot i que molt majoritàriament (70,9%) han nascut a Catalunya, i només el 3,8% ho han fet a la resta d'Espanya. La similitud entre la distribució segons lloc de naixement i nacionalitat indica l'elevada correlació entre ambdues variables; així doncs, el 74,1% dels joves han nascut a Catalunya o la resta d'Espanya, i del conjunt del total tenen nacionalitat espanyola el 79,9%. D'altra banda, el 19,5% són nascuts a l'estranger i tenen nacionalitat estrangera. Només un 5,8% han nascut a l'estranger i tenen nacionalitat espanyola.

Amb relació a l'origen geogràfic de pares i mares i fills i filles, el primer que cal assenyalar és que la gran majoria de joves, el 68,3%, són nascuts a Catalunya o Espanya i els seus progenitors també. I gairebé una quarta part –el 24,6% dels casos– tenen almenys un dels progenitors nascut a l'estranger i ells mateixos són nascuts a l'estranger. Els casos en què

el lloc de naixement del o la jove no coincideix amb el dels progenitors són pocs: només el 6,4% té algun dels pares nascut a l'estranger i ell ha nascut a Catalunya o Espanya.

Amb relació a la classe social, els resultats de l'anàlisi mostren una forta correlació entre les dues variables. En els casos en què els pares són nascuts a l'estranger tots dos, o tots dos nascuts a la resta d'Espanya, el percentatge de joves de classe treballadora és significativament molt més elevat (60,4% i 52,8%). De fet, només que un dels dos progenitors no sigui nascut a l'estranger o a la resta d'Espanya, el percentatge de joves de classe treballadora es redueix dràsticament. Quan pare i mare són nascuts a Catalunya, augmenta significativament el percentatge dels que són de classe mitjana assalariada (32,8%) o la combinació de classe mitjana mixta (9,4%).

TAULA 8.15. Classe social total segons origen geogràfic familiar. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social total	Origen geogràfic familiar							Total
	Complet ¹				Simplificat ²			
	Tots dos nascuts a Catalunya	Un a Catalunya i l'altre a Espanya	Tots dos a Espanya	Un a Catalunya o Espanya i l'altre a l'estranger	Tots dos a l'estranger	Nascuts Catalunya o Espanya	Tots dos o un d'ells a l'estranger	
CMP	13,4	12,2	10,2	14,6	12,6	12,4	13,0	12,6
CMP i CMA	9,4	6,9	–	–	–	7,2	3,3	6,1
CMA	32,8	26,4	29,5	29,3	16,7	30,3	19,4	27,2
CMP o CMA i CT	17,8	21,8	14,8	20,1	9,0	18,2	11,4	16,3
CT	26,6	32,7	42,9	25,6	60,4	31,8	52,8	37,8
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X² (16, n = 2.661 = 249,731, p = 0.00); Phi o V també significatius

² Pearson X² (4, n = 2.661 = 115,129, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es diferencien els i les joves segons la seva situació d'emancipació, en el cas dels no emancipats en els casos en què tots dos progenitors són d'origen estranger el 59,3% dels joves són de classe treballadora. Aquest percentatge es redueix significativament quan els progenitors són nascuts a Catalunya, i passa a ser el 26,8%. Dit d'una altra manera: si un dels progenitors és nascut a l'estranger, la majoria de joves que no s'han emancipat són de classe treballadora (47,9%). I entre els emancipats en parella les dades descriuen el mateix patró.

TAULA 8.16. Classe social total segons origen geogràfic familiar. Catalunya, 2017. Joves de 15 a 34 anys no emancipats. Percentatge

Classe social total	Origen geogràfic familiar							Total
	Complet ¹					Simplificat ²		
	Catalunya	Un a Catalunya i l'altre a Espanya	Tots dos a Espanya	Un a Catalunya o Espanya i l'altre a l'estranger	Tots dos a l'estranger	Catalunya o Espanya	Tots dos o un d'ells a l'estranger	
CMP	17,3	17,8	18,7	20,8	19,9	17,6	20,2	18,3
CMP i CMA	11,6	8,4	–	–	–	9,6	5,8	8,7
CMA	26,8	20,9	16,1	26,7	–	23,7	12,6	21,1
CMP o CMA i CT	17,5	19,2	–	–	12,8	16,7	13,5	16,0
CT	26,8	33,7	51,6	21,8	59,3	32,3	47,9	35,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson χ^2 (16, $n = 1.397 = 139,284$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius.

² Pearson χ^2 (4, $n = 1.397 = 38,149$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es para atenció a la classe social individual dels i les joves, els resultats mostren una clara correlació entre origen geogràfic familiar i posició de classe directa; en tots els casos, quan un o tots dos progenitors són nascuts a l'estranger, el percentatge de joves de classe treballadora està entre el 53 i el 62%. En canvi, si els pares són nascuts a Catalunya o la resta d'Espanya, el percentatge de joves de classe treballadora se situa molt per sota –entre el 35 i el 42%–, i augmenta significativament el pes dels que són de classe social mitjana assalariada (al voltant del 50%).

TAULA 8.17. Classe social directa segons origen geogràfic familiar, per situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Situació d'emancipació i origen geogràfic familiar					
	No emancipats ¹		Emancipació en parella ²		Emancipació no en parella ³	
	Catalunya o Espanya	Tots dos o un d'ells a l'estranger	Catalunya o Espanya	Tots dos o un d'ells a l'estranger	Catalunya o Espanya	Tots dos o un d'ells a l'estranger
CMP	10,5	14,8	10,9	11,4	15,5	–
CMA	47,3	31,4	50,6	33,6	50,3	25,4
CT	42,1	53,8	38,5	55,0	34,3	61,9
Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X^2 (2, $n = 691 = 13,369$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius.

² Pearson X^2 (2, $n = 770 = 19,351$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

³ Pearson X^2 (2, $n = 307 = 24,330$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

L'impacte en la classe social del lloc de naixement del jove és molt similar al que s'acaba de descriure sobre la classe i l'origen geogràfic familiar. El 58,4% dels joves nascuts a l'estranger són de classe treballadora. Aquesta proporció es redueix al 31,8% quan han nascut a Catalunya o a la resta d'Espanya, de manera que la resta de classes socials augmenten de pes, com en la distribució general. L'anàlisi posa en evidència que entre els joves nascuts a l'estranger es donen menys posicions de classe social mitjana, al voltant del 20%, a excepció de la classe mitjana propietària, que tindria una proporció molt similar a la situació de conjunt (11%).

TAULA 8.18. Classe social total segons origen geogràfic. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social total	Origen geogràfic		Total
	Catalunya o Espanya	Estranger	
CMP	13,0	11,2	12,6
CMP i CMA	7,5	–	6,0
CMA	29,8	18,9	27,3
CMP o CMA i CT	17,9	10,4	16,2
CT	31,8	58,4	37,9
Total	100	100	100

Pearson X^2 (4, $n = 2.681 = 158,542$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Tant pel que fa a la classe social mediada com a la classe social individual, la situació és molt semblant i es repeteix el mateix patró. En el cas de la mediada, si el o la jove és nascut a l'estranger el percentatge dels que pertanyen a la classe treballadora és significativament superior; en aquest cas se situa entorn del 60% de casos i disminueixen, comparativament parlant, les posicions de classe mitjana. El mateix passa amb la classe social individual, on les xifres encara es polaritzen més.

TAULA 8.19. Classe social mediada segons situació d'emancipació, per origen geogràfic. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social mediada	Situació d'emancipació i origen geogràfic					
	No emancipats ¹		Emancipació en parella ²		Emancipació en parella ³	
	Catalunya o Espanya	Estranger	Catalunya o Espanya	Estranger	Catalunya o Espanya	Estranger
CMP	18,4	17,3	–	–	15,5	–
CMP i CMA	10,1	–	5,4	–	–	–
CMA	23,4	10,6	36,0	22,5	47,7	28,4
CMP o CMA i CT	16,3	13,7	26,7	12,6	–	–
CT	31,9	57,1	29,8	58,4	36,8	59,5
Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X² (2, n = 1.408 = 65,583, p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (2, n = 924 = 79,539, p = 0.00); Phi o V també significatius

³ Pearson X² (2, n = 309 = 15,468, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

TAULA 8.20. Classe social directa segons situació d'emancipació, per origen geogràfic. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Situació d'emancipació i origen geogràfic					
	No emancipats ¹		Emancipació en parella ²		Emancipació en parella ³	
	Catalunya o Espanya	Estranger	Catalunya o Espanya	Estranger	Catalunya o Espanya	Estranger
CMP	10,0	18,0	10,8	10,9	15,5	–
CMA	46,2	29,7	51,4	28,3	47,7	28,4
CT	43,8	52,3	37,8	60,9	36,8	59,5
Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X² (2, n = 697 = 14,068, p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (2, n = 774 = 33,563, p = 0.00); Phi o V també significatius

³ Pearson X² (2, n = 309 = 16,843, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En resum, la relació entre classe social i origen geogràfic familiar és molt intensa i apunta a un model de segmentació en el qual el fet de tenir progenitors estrangers marca la diferència. Augmenta la probabilitat que els fills i filles, actualment joves a Catalunya, també siguin estrangers, no tinguin la nacionalitat espanyola i reproduïxin com a element central l'estructura de classe de la llar d'origen, un percentatge que volta el 60% de classe treballadora. Cal remarcar, a més a més, que l'origen geogràfic familiar sembla determinant independentment de la situació d'emancipació i té més importància que el lloc de naixement del subjecte.

8.5.3. Lloc de residència

Una altra dimensió vinculada amb l'estructura social és el lloc de residència. En aquest apartat es tracta d'esbrinar fins a quin punt en els diferents territoris l'estructura de classe és o no significativament diferent, i establir si hi ha desigualtats objectives d'oportunitats relacionades amb les característiques socials i, especialment, el mercat local.

En primer lloc, en relació amb els àmbits territorials oficials no es detecten diferències significatives, a causa, en gran mesura, de la gran atomització de territoris i la desigualtat en les grandàries territorials, que limiten molt l'anàlisi estadística. Cal, doncs, fer una anàlisi més acurada, agrupant territoris en demarcacions per observar diferències en l'estructura de classes. D'aquesta manera, els resultats mostren que a les Comarques Gironines (48,8%) i Tarragona (44,1%) existeix una major proporció de joves de classe treballadora, mentre que a Barcelona destaca el pes de la joventut que pertany a la classe mitjana assalariada (30,3%); aquest percentatge és significativament més baix entre el jovent de les Comarques Gironines i Tarragona, però no de Lleida, que se situa en la mitjana de Catalunya.

TAULA 8.21. Classe social mediada segons territori. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social mediada	Territori				Total
	Barcelona	Girona	Tarragona	Lleida	
CMP	13,2	12,1	10,2	12,5	12,6
CMP i CMA	5,4	7,4	5,4	9,5	6,0
CMA	30,3	18,8	22,7	23,1	27,3
CMP o CMA i CT	15,9	12,9	17,6	19,0	16,2
CT	35,2	48,8	44,1	35,9	37,9
Total	100	100	100	100	100

Pearson χ^2 (12, $n = 2.681 = 47.580$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquest patró es repeteix entre els joves que viuen a la llar d'origen i que són majoria a Catalunya, i també per a la resta de situacions d'emancipació.

La perspectiva de la grandària municipal referma aquest perfil: a la ciutat de Barcelona, destaca el major pes dels i les joves que són de classe mitjana assalariada (37,5%) i es redueix significativament el percentatge de classe treballadora en comparació amb la resta de municipis. En canvi, en els municipis de 10.000 a 50.000 habitants (51,7%) o de més de 50.000 que no siguin la metròpoli (41%) destaca el pes de la joventut de classe treballadora (41%). Per la seva banda, als municipis més petits –de menys de 2.000 habitants– s'observa una major proporció de classe treballadora combinada amb classe mitjana propietària o assalariada (23,6%), i en els de 10.000 a 2.000 habitants, de classe mitjana propietària combinada amb assalariada (8,7%).

Si se separa el col·lectiu de joves segons la seva situació d'emancipació, la descripció aporta alguns matisos interessants. D'una banda, en el cas de la joventut no emancipada destaca el pes dels que pertanyen a la classe mitjana propietària entre els residents a municipis de 10.000 a 50.000 habitants (21,9%). A Barcelona ciutat es concentra major proporció de classe mitjana assalariada i classe mitjana mixta (assalariada i propietària) (35,5% i 11,9%). Per la seva banda, els municipis metropolitans o les capitals diferents de Barcelona ciutat (de 50.000 hab. o més) concentren una major proporció de joves no emancipats que són de classe treballadora (40,6%) o de classe treballadora combinada amb mitjana (20,3%).

Pel que fa als emancipats que no viuen en parella, s'observa una major proporció de joves residents en municipis de més de 50.000 habitants de classe mitjana assalariada (53,4%); en canvi, en els municipis de 2.000 a 10.000 o de 10.000 a 50.000 habitants entre els joves emancipats sense parella és superior el pes de la classe treballadora (65,7% i 60,3%).

En el grup de la joventut emancipada en parella, s'observa un percentatge significativament superior de joves que resideixen a Barcelona ciutat i són de classe mitjana assalariada (41,5%), mentre que en els nuclis urbans de més de 50.000 habitants es concentra una major proporció de classe treballadora (43,5%).

De manera resumida, es pot afirmar que el territori i la classe social dels joves mostra una relació significativa. A les demarcacions de Girona i Tarragona hi ha una concentració més gran de joventut de classe treballadora, i a Barcelona, de la classe mitjana assalariada, però aquesta relació té més a veure amb la grandària del municipi i la diferenciació de la ciutat de Barcelona que no pas amb altres tipus de divisions territorials. La grandària municipal és la variable que marca les diferències més intenses en la classe social dels i les joves. Destaca especialment la classe treballadora entre els i les joves residents a municipis de 10.000 a 50.000 habitants o de més de 50.000 habitants; en aquest cas, també, dins de la província de Barcelona. Segons els resultats, la intensitat de la urbanització no sembla tenir rellevància en l'estructura de classes dels i les joves a Catalunya; es marquen poques diferències i una relació dèbil (Pearson X^2 (8, n = 2.682 = 15,535, p = 0.045). Per acabar, cal dir que Lleida –en conjunt o Lleida capital– i els municipis més petits tenen en general una distribució de classes similar a la mitjana catalana, a excepció de la major hibridació de

la classe treballadora amb les classes mitjanes. Finalment, cal assenyalar que en totes les situacions d'emancipació s'observen diferències entre territoris, i aquests mostren patrons diferents. D'una banda, la joventut emancipada en parella que viu a Barcelona ciutat és en major proporció de classe mitjana assalariada, i en els municipis urbans de més de 50.000 habitants és de classe treballadora. La joventut emancipada que no conviu amb la parella en aquests municipis urbans és en major proporció de classe mitjana assalariada, i en els de menys grandària, de classe treballadora. Per la seva banda, quan no hi ha emancipació, els i les joves són en major proporció de classe mitjana assalariada o classe mediada mitjana mixta, i en els municipis grans, de classe treballadora o classe treballadora combinada amb la classe mitjana. En resum: si s'és de classe mitjana assalariada es resideix en major mesura amb la parella a Barcelona ciutat, i sense parella als municipis grans de més de 50.000 habitants que no siguin Barcelona ciutat. Als municipis més petits és també on hi ha major proporció de classe mitjana propietària.

8.5.4. Nivell d'estudis finalitzats

En l'imaginari col·lectiu de la segona meitat del segle XX, als països desenvolupats o en vies de desenvolupament els estudis –el nivell educatiu assolit– s'han considerat la base de la posició dels individus en l'estructura social i, específicament, de la mobilitat social ascendent. Aquesta creença ha estat alimentada, d'una banda, pels governs i la majoria de responsables polítics, i de l'altra, per la relació de sinonímia naïf o poc reflexiva que s'ha fet, en general, en els moments de més creixement, entre democràcia i meritocràcia, menystenint la reproducció de les posicions en l'estructura social, força amagada gràcies als canvis en l'estructura del mateix mercat laboral, –i, per tant, també en el nombre de posicions disponibles en cada segment–, i al creixement dels nivells totals de benestar.

Certament, la relació entre classe social i nivell educatiu és important, i els mèrits acadèmics són un element clau de posicionament de classe, especialment de la classe mitjana assalariada que basa el seu poder de mercat en el coneixement. Però tenir un títol no significa tenir feina en tots els casos; ni tampoc tenir la feina o la categoria laboral que, hipotèticament, hauria de correspondre amb una determinada preparació. Això ho saben especialment bé els i les joves que busquen la primera feina i els i les immigrants, i les dones, en general, al llarg de tota la seva carrera laboral.

Fetes aquestes consideracions prèvies, els resultats de l'anàlisi deixen clar, que quan es tenen estudis superiors, es visqui a la llar d'origen, en parella o en altres formes de convivència, els i les joves amb posicions de classe treballadora es redueixen significativament a només un 7-15%. En canvi, si la formació és inferior, representen entre el 65-80%. De fet, a més estudis menor proporció de joves de classe social treballadora. Cal tenir present que la classe s'estima a partir de l'ocupació, i aquesta està altament correlacionada amb la qualificació assolida.

Ara bé, cal esmentar el fet que la classe mitjana propietària és igual d'infreqüent en tots els nivells formatius, i que els nivells de formació superior es vinculen a posicions de classe mitjana assalariada. Alhora, quan es tenen estudis secundaris postobligatoris la classe

treballadora és la dominant, de manera que són bàsicament els estudis superiors els que es vinculen a la classe mitjana –sovint també vinculats a tasques administratives–, i molt menys els estudis secundaris.

TAULA 8.22. Classe social directa segons situació d'emancipació, per nivell d'estudis finalitzat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social directa	Situació d'emancipació i nivell d'estudis								
	No emancipats ¹			Emancipació en parella ²			Emancipació no en parella ³		
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors
CMP	12,1	11,4	10,9	10,1	11,0	11,4	–	–	16,9
CMA	23,0	36,5	81,4	14,3	40,4	77,6	–	32,4	67,7
CT	64,9	52,0	7,7	75,6	48,6	11,0	78,6	54,9	15,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X² (4, n = 697 = 140,255, p = 0.00); Phi o V també significatius.

² Pearson X² (4, n = 774 = 241,994, p = 0.00); Phi o V també significatius

³ Pearson X² (4, n = 310 = 92,613, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

L'emancipació, en general, i tant entre els que viuen amb la parella com entre els que no ho fan, és significativament superior en la joventut que té estudis superiors; en aquest cas el 47,2% estan emancipats en parella i el 22,8% sense parella. El major percentatge d'emancipats entre els que tenen estudis superiors és constant en totes les edats en què és possible tenir estudis superiors, però, evidentment, el percentatge de joves que conviuen o no amb la parella canvia segons l'edat. Concretament, entre els joves que tenen de 20 a 24 anys l'emancipació és menys freqüent, i quan existeix entre els que han assolit formació superior destaca el fet de no viure en parella (18,3%); el mateix passa entre els 25 i els 29 anys, cas en què el percentatge d'emancipats que no viuen amb la parella és del 26,2%. Això ja no és així a partir dels 30 anys. Tot i continuar sent significativament superior l'emancipació entre els que tenen estudis superiors (87,6%), ja no es diferencia de la resta de nivells d'estudis amb relació a si es tracta d'una emancipació en parella o no (67% i 20,6%, respectivament).

Si s'analitza no només la classe directa dels i les joves, sinó també la de la llar en què viuen, s'observa una altra vegada el mateix patró de relació entre variables. La classe treballadora és estadísticament més freqüent entre els que tenen només estudis obligatoris o inferiors

(51%), i en canvi entre els que tenen estudis superiors destaca la combinació de classe treballadora amb mitjana propietària o assalariada (52,6%). Si s'ha assolit la secundària, només destaca el petit percentatge de joves que són de classe mitjana mixta (7,8%).

TAULA 8.23. Classe social total segons nivell d'estudis finalitzat. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social total (mediada)	Nivell d'estudis finalitzats			Total
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	
CMP	13,3	13,3	10,1	12,6
CMP i CMA	4,5	7,8	5,9	6,1
CMA	15,8	17,0	15,4	16,2
CMP o CMA i CT	15,3	24,3	52,6	27,3
CT	51,0	37,5	16,0	37,9
Total	100	100	100	100

Pearson X^2 (8, $n = 2.683 = 346,048$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquesta relació succeeix tant entre els joves emancipats com no emancipats, però entre els i les emancipades és més forta: el 67,7% dels que tenen estudis obligatoris o inferiors són de classe treballadora, i també ho són el 43,3% dels que tenen formació secundària postobligatòria finalitzada. En canvi, aquesta posició es redueix dràsticament al 10,9% quan es tenen estudis superiors.

TAULA 8.24. Classe social mediada segons nivell d'estudis finalitzat. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social mediada	Nivell d'estudis finalitzats			Total
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatori	Superiors	
CMP	5,8	–	7,2	5,8
CMP i CMA	1,5	3,7	4,4	3,2
CMA	8,0	29,6	62,6	34,2
CMP o CMA i CT	17,0	19,2	15,0	17,0
CT	67,7	43,3	10,9	39,8
Total	100	100	100	100

Pearson χ^2 (8, $n = 1.234 = 365,753$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Una segona qüestió a abordar és l'efecte de la classe social d'origen en els estudis assolits. El 2017 els joves que han estat educats en llars de classe treballadora tenen un nivell d'estudis significativament inferior. Així, el 50,2% tenen estudis obligatoris o inferiors, un percentatge molt per sobre del que s'observa si la llar d'origen és de la classe social mitjana assalariada (27,4%), i més encara si és una combinació de classe mitjana assalariada i mitjana propietària (21,6%).

En aquests casos, es dispara el percentatge de joves que han finalitzat estudis superiors (37,4% i 35,2%, respectivament). Com es pot observar, la classe social d'origen no sembla incidir en l'assoliment de formació secundària postobligatòria, sinó que concentra el seu impacte en els nivells inferiors i superiors.

TAULA 8.25. Nivell d'estudis finalitzats segons classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Nivell d'estudis finalitzats	Classe social d'origen					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CM i CT	CT	
Obligatori o inferiors	36,5	21,6	27,4	41,0	50,2	38,8
Secundaris postobligatori	37,8	41,0	37,3	37,9	36,9	37,7
Superiors	25,7	37,4	35,2	21,1	13,0	23,5
Total	100	100	100	100	100	100

Pearson X^2 (8, $n = 2.645 = 156.547$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si s'analitzen les diferències entre homes i dones, es troba un patró molt semblant, però de magnituds prou diferents. Així, tant per als homes com per a les dones és cert que quan la classe social d'origen és la classe treballadora es dispara el nombre de joves que només tenen estudis obligatoris o inferiors, però entre els homes el percentatge és del 56,4% i entre les dones, del 44,8%. Igualment, en aquesta classe social d'origen les dones que han assolit formació superior (16,7%) dupliquen els homes (8,7%). Passa el mateix quan es prové de la classe mitjana assalariada: el percentatge de dones amb estudis superiors (40,2%) és 10 punts superior al dels homes (30,3%).

TAULA 8.26. Nivell d'estudis finalitzats segons sexe, per classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Nivell d'estudis finalitzats	Classe social d'origen					Total
		CMP	CMP i CMA	CMA	CM i CT	CT	
Homes ¹	Obligatori o inferiors	42,0	22,6	34,8	47,6	56,4	44,7
	Secundaris postobligatori	36,7	39,8	34,8	36,7	34,9	35,9
	Superiors	21,2	37,6	30,3	15,7	8,7	19,3
	Total	100	100	100	100	100	100
Dones ²	Obligatori o inferiors	30,2	20,9	19,9	33,1	44,8	33,1
	Secundaris postobligatori	38,9	41,9	39,9	39,0	38,4	39,2
	Superiors	31,0	37,2	40,2	27,9	16,7	27,7
	Total	100	100	100	100	100	100

¹ Pearson X^2 (8, $n = 1.314 = 93.374$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

² Pearson X^2 (8, $n = 1.331 = 84.679$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Passa el mateix amb la situació educativa actual, és a dir, si estan estudiant en l'actualitat o no. Entre la joventut que pertany a la classe mitjana mixta propietària i assalariada (50,5%) o classe mitjana assalariada (54,7%) destaca el percentatge dels que estan estudiant (continuant estudis o ampliant-los); en canvi, el percentatge dels que són de classe treballadora i actualment estan estudiant es redueix dràsticament fins al 35,6%.

Per sexe, es repeteix que entre les classes que més estan estudiant actualment –mitjana mixta i mitjana assalariada– els homes ho fan en menys casos (40,9 i 53,3%) que les dones (57,4% i 56,2%). En canvi, en la classe treballadora la proporció d'homes i dones que no estudien és semblant.

Si s'analitzen els grups amb relació a la situació d'emancipació, són força més els residents a la llar d'origen que estudien en l'actualitat que els que s'han emancipat i estan estudiant. Ara bé, també es repeteix la norma que si es viu a una llar d'origen de classe treballadora el percentatge de joves que estudia és significativament més baix (54,1%) que si la llar és de classe mitjana assalariada (77,7%) o de classe mitjana mixta (71,3%).

En síntesi, i com era d'esperar atès que el nivell educatiu i l'especialització està directament relacionada amb l'ocupació de determinats llocs de treball, els estudis dels joves es relacionen fortament amb la classe social, de manera que la classe treballadora és significativament més freqüent entre els que tenen estudis obligatoris o inferiors o secundaris postobligatoris, i és així tant quan es viu a la llar d'origen com –i encara més fortament– quan s'està emancipat, malgrat que els i les joves que tenen estudis superiors són els que més s'emancipen, i els que més ho fan en parella entre els 24 i els 29 anys.

De fet, la classe social d'origen es correlaciona directament amb el nivell d'estudis finalitzats, de manera que aquells que han estat educats en llars de classe treballadora tenen un nivell d'estudis més baix, i en canvi la classe mitjana assalariada i propietària concentra el nivell d'estudis finalitzats superiors. Passa el mateix amb els estudis en curs, indicador de la inversió corrent en formació: a la classe treballadora hi ha menys percentatge de joves que estudien actualment.

8.6. Aspectes centrals de les condicions de vida dels i les joves segons classe social: els nivells de renda, l'habitatge i els fills i filles

No es poden explicar aquí a bastament les condicions de vida dels i les joves i de les llars en què viuen, però sí que es pot fer una descripció prou rica dels seus nivells de benestar abordant tres aspectes clau de la seva existència social. En primer lloc, i pel que fa a les condicions materials, s'analitzarà el nivell d'ingressos dels i les joves i de les llars en què viuen. En segon lloc, l'anàlisi se centrarà en l'habitatge, perquè s'ha demostrat que és un dels elements centrals de l'economia dels i les ciutadanes atesa la disparitat que existeix entre el nivell de renda i els preus de l'habitatge. En aquest sentit, és especialment rellevant veure quina és la situació dels joves emancipats amb relació a la tinença de l'habitatge. I per acabar, i encara que pugui semblar fora de lloc, es parlarà del nombre de fills i filles que tenen els i les joves de Catalunya. Per dues raons: d'una

banda, perquè tenir fills fa augmentar el risc d'estar sota el llindar de pobresa, i de l'altra, perquè l'edat de tenir fills i el nombre de fills es veu directament afectat pels problemes amb l'estabilitat ocupacional i/o pel nivell d'ingressos, en general i, especialment, en determinats grups socials.

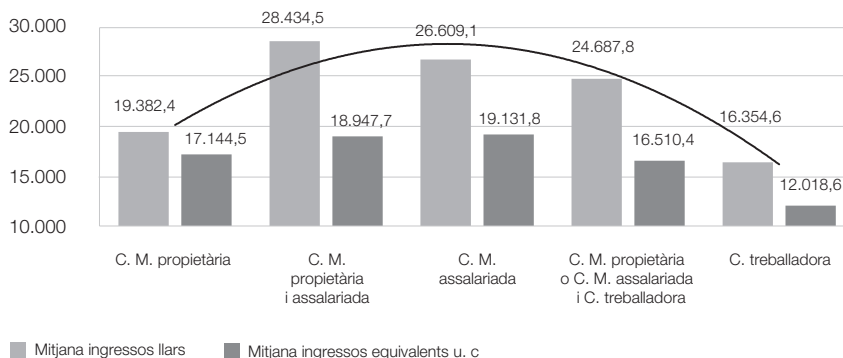
8.6.1. Condicions econòmiques dels i les joves segons la classe: nivell d'ingressos i pobresa

El nivell d'ingressos i la situació amb relació a la pobresa són dues variables que es relacionen fortament amb l'estructura de classes, i conèixer amb detall els nivells i condicions en què es donen en els grups de joves permet fer-se una composició més clara de la relació entre el grau de benestar i la classe social a cada societat en concret. De fet, són moltes les ocasions en què fins i tot en la literatura sociològica es confonen o es fan sinònimes les variables de classe social i nivell d'ingressos. No es pot negar que els ingressos, el patrimoni econòmic, són un element clau de poder i de posicionament social, també en el mercat, però no es pot oblidar que la posició de classe va més enllà d'aquests en la mesura que dona compte de la probabilitat de mantenir-se en aquesta situació de poder més enllà de la dimensió econòmica concreta.

En primer lloc, cal tenir present que els ingressos mitjans anuals nets de les llars no són significadament diferents entre els joves que viuen a la llar d'origen (20.050 euros) i els emancipats (19.777 euros); si bé són els joves emancipats en parella els que tenen un nivell d'ingressos més alt (21.148 euros), en conjunt es mantenen en un nivell similar als dels joves que viuen a la llar d'origen. Quan es ponderen els ingressos en funció de les unitats de consum de les llars aquesta tendència s'accentua, atès que són llars amb menys unitats de consum, de manera que les llars de joves que viuen en parella tenen ingressos mitjans totals superiors (16.420 euros) als dels joves no emancipats (14.107 euros), i també, però en menor mesura, que els dels joves emancipats que no viuen en parella (15.174 euros).

La relació entre els ingressos i la classe social és clara. Així, entre els i les joves de classe mitjana assalariada existeix un major nivell d'ingressos a la llar (26.609 euros), i entre els joves de classe treballadora els ingressos totals es redueixen de manera important en quasi 10.000 euros anuals (16.354 euros). De fet, a les llars de classes mixtes –barreja de dues posicions de classe diferents– hi ha un nivell d'ingressos semblant a la classe mitjana assalariada, només molt poc per sota d'aquesta. Cal mencionar també que en termes d'ingressos la classe mitjana propietària té uns ingressos més baixos que l'assalariada però que estadísticament no són significativament més baixos, de manera que la gran diferència d'ingressos es concentra entre les llars de joves de classe treballadora i la resta.

GRÀFIC 8.12. Mitjana d'ingressos nets anuals de la llar (total i en unitats de consum) segons classe social total. Joves de 15 a 34 anys. Euros

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquesta desigualtat en els ingressos és igual d'important entre els joves que viuen a la llar d'origen segons la classe. La mitjana dels ingressos de la classe treballadora és de 17.158 euros, i la dels joves de classe mitjana assalariada, de 26.100 euros, però en aquest cas la diferència és molt més significativa en les llars mixtes de classe mitjana propietària i assalariada (31.292 euros). Aquest fet mostra que hi ha una gran desigualtat en les condicions de vida de la classe mitjana segons l'edat. Cal veure, però, si el que mostren les dades és un efecte de generació o no; és a dir, si les noves classes mitjanes assoliran els nivells de renda de les actuals i de les anteriors, tant des de la perspectiva absoluta com des de la relativa.

Entre els joves emancipats en parella, els que formen llars de classe treballadora també tenen ingressos de mitjana inferiors en 10.000 euros (16.214 euros) en comparació als dels joves que tenen una posició mediada de llar de classe mitjana assalariada (27.271 euros), i més si aquesta es combina amb la classe mitjana propietària (27.853 euros).

En el grup dels i les joves emancipats que no viuen amb la parella, les diferències són igualment importants: els que són de classe treballadora tenen uns ingressos inferiors en quasi 8.000 euros en comparació als que són de classe mitjana assalariada (13.649 vs. 21.296 euros).

Aquesta relació entre classes socials i ingressos ha de tenir també una traducció constatable en la taxa de pobresa econòmica. Tal com s'indica al capítol «Ingressos» d'aquest informe, les dades de l'EJC, pel que fa als nivells de renda anual, permeten estimar un dels principals indicadors de pobresa de la Unió Europea: la taxa de risc de pobresa o pobresa relativa. Aquest concepte defineix que la població en risc de pobresa és tota aquella la renda de la qual està per sota d'un llindar determinat per al 60% de la mediana poblacional, de manera que les llars que es troben en aquesta situació es consideren en

risc de pobresa.¹⁰ L'Enquesta de condicions de vida¹¹ és la base de l'operació utilitzada habitualment per fer aquestes estimacions en el conjunt de Catalunya. La darrera dada disponible va considerar que una llar està en situació de risc de pobresa relativa a Catalunya si se situa en els 10.054 euros anuals per persona (unitat de consum equivalent), xifra que significava, per a l'any 2016, que el 19,2% de les llars catalanes es trobaven en aquesta situació.

La situació per als joves és molt pitjor que la identificada a l'ECV2016: el 28,8% dels joves a Catalunya viu en situació de pobresa econòmica. La taxa de pobresa relativa entre els joves augmenta significativament entre els de classe treballadora (41%). És especialment preocupant la dada dels joves no emancipats de classe treballadora (46,7%), i també és força elevada entre els joves que viuen emancipats en parella (39,5%).

Cal destacar que en la majoria de situacions la classe mitjana propietària té unes taxes de pobresa similars a les de les llars de classe treballadora.

TAULA 8.27. Taxa de pobresa* segons classe social mediada. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Taxa de pobresa	Classe social mediada					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
Total	36,8	22,2	14,1	25,8	41,0	28,8
No emancipats	33,0	27,5	19,4	39,2	46,7	35,7
Emancipats en parella	–	–	11,1	14,2	39,5	22,9
Emancipats no en parella	–	–	–	–	28,7	23,1

* Taxa amb llindar ECV2016 (19,2%)

Total: Pearson X^2 (4, $n = 1.865 = 118,331$ $p = 0.00$); Phi o V també significatius

No emancipats: Pearson X^2 (4, $n = 892 = 45,304$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Emancipats en parella: Pearson X^2 (4, $n = 728 = 80,360$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Emancipats no en parella: Pearson X^2 (4, $n = 234 = 17,428$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq + 1,96$)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

10 El llindar s'ha establert en el 60% del valor de la mediana dels ingressos disponibles anuals equivalents de les persones en un territori. La taxa de risc de pobresa relativa és el percentatge de persones que queden per sota d'aquest llindar. Els llindars de risc de pobresa de les llars dependran de la dimensió i composició de les llars. Per tal de comparar llars amb dimensió i composició diferents es fan servir les escales d'equivalència, que converteixen el nombre de membres residents a la llar en nombre d'unitats de consum. L'escala d'equivalència utilitzada és la de l'OCDE modificada, que dona un valor 1 al primer adult, 0,5 a la resta d'adults i 0,3 a les persones menors de 14 anys.

11 Es tracta d'una operació estadística de l'INE de periodicitat anual, de la qual l'IDESCAT ofereix una explotació específica dels resultats per a Catalunya. L'organisme català calcula el llindar de risc de pobresa específic per a Catalunya basant-se en els ingressos dels ciutadans de Catalunya, i utilitza aquest llindar per calcular la taxa de risc de pobresa de Catalunya.

De manera sintètica, a l'EJC2017 es demostra la gran diferència d'ingressos entre la joventut que pertany a la classe treballadora (10.000 euros anuals menys de mitjana) i la classe mitjana assalariada. Aquestes desigualtats es reproduïxen tant entre els joves que viuen a la llar d'origen com entre els emancipats en parella. La traducció d'aquesta realitat diferencial amb relació a la pobresa es plasma en el fet que prop del 40% de la joventut de classe treballadora viu sota el llindar de pobresa econòmica (el doble que la situació catalana en conjunt, que és del 19,7%). Els joves de classe mitjana propietària mostren taxes de pobresa similars als de les llars de classe treballadora, cosa que fa pensar en un alt grau de precarietat dels i les joves que opten per entrar al mercat laboral per aquesta via o que no tenen més remei que fer-ho. El 18,4% dels i les joves enquestades diuen que treballen per compte propi perquè l'empresa per a la qual treballen ho prefereix. Tot això, sense perdre de vista que és entre el col·lectiu dels autònoms i empresaris –de tots aquells que treballen per compte propi– on es fa més difícil determinar els ingressos econòmics de manera fiable.

8.6.2. Tipus d'habitatge

Ha passat a ser habitual en totes les descripcions de condicions de vida reservar un apartat important a l'habitatge, atès que aquesta és una de les despeses més grans i importants que realitzen els individus, especialment a l'estat espanyol, al llarg de la seva vida. En conjunt, els joves de classe treballadora resideixen en pisos (85,6%) més freqüentment que els joves de classe mitjana propietària (73,2%) o de classe mitjana mixta propietària i assalariada (76,3%). Si no hi ha emancipació la situació és molt semblant; cal afegir-hi el menor percentatge de joves de classe mitjana propietària que viuen en un pis (69,1%). Si la persona jove està emancipada en parella, augmenten a un 90,5% els que viuen en un pis i són de classe treballadora; la resta de diferències passen a un segon pla. Entre els emancipats que no viuen en parella no s'observen diferències en funció de la classe social. Cal tenir present que la joventut emancipada resideix en major mesura en pisos (el 88,3% si tenen parella i el 90,8% si no en tenen), i que en el cas dels no emancipats el percentatge només és del 75,9%. Viure en un pis, però, és la forma de residència més general del conjunt dels i les joves de Catalunya (81,9%).

Així mateix, el règim de tinença de l'habitatge dels i les joves que estan emancipats –de la resta no es disposa de la informació– és principalment el lloguer (66%), tot i que s'ha de tenir present que entre les i els joves emancipats en parella aquest percentatge es redueix significativament (60,4%), i que és especialment alt quan la persona jove emancipada no viu amb la parella (83,1%). En aquests casos, només el 10,4% viu en un habitatge de compra amb hipoteca pendent, i el 6,5% en un habitatge que no implica necessàriament pagament, ja que és cedit pels pares, és el resultat d'una compra liquidada o d'una herència.

Pel que fa a les situacions de lloguer, també hi ha diferències significatives segons la classe. El 68,6% dels i les joves de classe treballadora emancipats que conviuen amb la parella estan de lloguer, per només el 52,9% dels i les joves, en aquesta mateixa situació, de classe mitjana assalariada. Cal assenyalar que l'accés a la propietat amb hipoteca no mostra diferències significatives entre la classe mitjana assalariada i la treballadora: volta el 30%.

TAULA 8.28. Situació residencial segons classe social mediada. Joves de 15 a 34 anys (total i emancipats en parella). Catalunya, 2017. Percentatge

Situació residencial	Classe social mediada					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
Tipus d'habitatge¹						
Pis	73,2	70,4	83,4	81,2	85,6	81,9
Casa aïllada/adossada	26,8	29,6	16,6	18,8	14,4	18,1
Tipus d'habitatge dels joves emancipats en parella²						
Pis	83,3	77,5	87,1	89,0	90,5	88,3
Casa aïllada/adossada	16,7	22,5	12,9	11,0	9,5	11,7
Règim de tinença dels joves emancipats en parella						
De lloguer	–	–	52,9	60,4	68,6	60,4
Sense pagament*	–	–	15,8			10,9
De compra, pagant hipoteca	–	–	31,3	30,5	26,1	28,7

¹Pearson X² (4, n = 2.606 = 40,428, p = 0.00); Phi o V també significatius

²Pearson X² (4, n = 914 = 7,148, p = 0.04); Phi o V també significatius

³Pearson X² (8, n = 843 = 34,711, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Grís: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

* Cedit pels pares, compra pagada, herència o altres.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Així doncs, els i les joves de classe treballadora són els que resideixen en major mesura en pisos i en règim de lloguer, molt especialment quan es conviu amb la parella. En canvi, entre el jovent de classe mitjana assalariada la residència en cases és més freqüent, encara que no sigui el model dominant, i també augmenta, de manera important, el percentatge de joves que viuen en parella i no tenen pagaments pendents obligats, com en el cas dels que són de classe mitjana propietària o mixta de classe mitjana. Cal dir també que entre els emancipats sols o en parella no s'observen diferències en funció de la classe social, i que, a excepció de la classe mitjana propietària, l'accés a la propietat amb hipoteca mostra percentatges molt semblants en totes les classes socials.

8.6.3. Filles i fills de la joventut emancipada

En aquest apartat s'analitzarà la relació entre la classe i la descendència, tant des de la perspectiva del nombre de fills i filles tinguts com de l'edat de mares i pares. Es pot resumir molt succintament dient que els i les joves de classe treballadora tenen més fills i filles i, a més a més, a una edat més jove que la resta de classes socials. En conjunt, el 47,2% dels i les joves emancipats en parella tenen fills. Entre els joves de classe treballadora, el percentatge dels que tenen fills és significativament superior (60,4%), que en les situacions de les llars de classe mitjana assalariada (33,2%) En aquesta situació d'emancipació la

mitjana d'edat de la classe treballadora amb fills és significativament inferior (30,5 anys) i tenen més fills i filles (1,6).

Entre la joventut emancipada que no conviu amb la parella també destaca el percentatge dels que són de classe treballadora i tenen fills (27%). De la resta no es pot assenyalar cap característica distintiva, atès que la mostra és insuficient.

TAULA 8.29. Tinença de fills i indicadors relacionats segons classe social, per situació d'emancipació. Joves de 15 a 34 anys emancipats en parella o sense. Percentatge i mitjana

Tinença de fills	Classe social ¹²					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
Joventut emancipada en parella						
Té fills/es ¹	–	–	33,2	44,3	60,4	47,2
Mitjana d'edat ²	–	–	32,0	31,3	30,5	31,0
Mitjana de fills/es (1-4) ³	–	–	1,4	1,3	1,6	1,5
Joventut emancipada sense parella						
Té fills/es ⁴	–	NP	–	NP	27,0	16,8

* La mostra no és suficient per analitzar la resta de característiques d'aquest perfil.

¹PearsonX² (4, n = 921 = 44,499, p = 0.00); Phi o V també significatius

²F(4, 435) = 5,109; p = 0.00

³(1-4): F(4, 435) = 6,705; p = 0.00

⁴PearsonX² (2, n = 310 = 20,406, p = 0.00); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$) o mitjana màxima.

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior) o mitjana mínima.

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

NP: no és procedent

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.7. Classe social objectiva i subjectiva

Fins ara només s'ha parlat de la classe social objectiva i no pas de la consideració personal de la posició de cadascú a l'estructura social. Sempre és interessant fer l'anàlisi comparativa de la realitat de la situació social determinada de manera analítica i de l'imaginari personal. Per començar, s'ha de tenir present que el nomenclàtor ja és diferent: en l'ús social impera una jerarquització funcionalista de les posicions socials que les classifica en alta, mitjana i baixa, amb les subdivisions que calgui, prenent com a referent la forma d'un triangle que s'anomena "piràmide social". I així, partint d'aquesta premissa, és com es recull aquest

12 Classe social mediada quan hi ha convivència; en el cas dels emancipats sense parella, classe social directa.

indicador subjectiu en l'EJC2017. La imatge que en resulta és que els i les joves enquestats se situen majoritàriament en la categoria mitjana baixa, amb un percentatge del 51,5%, i només un 10,5% ho fan en la classe baixa. Si es fa la correspondència entre classe treballadora i classe baixa s'observa que només el 17,3% de la classe treballadora s'identifica amb la classe baixa, i que el més comú en aquesta classe social és que prop del 80% de joves s'identifiquin subjectivament amb la classe mitjana, principalment mitjana-baixa (55,9% dels casos).

TAULA 8.30. Classe social objectiva segons classe social subjectiva. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social subjectiva	Classe social objectiva					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
Alta	–	–	–	–	2,9	1,9
Mitjana alta	45,8	49,0	45,4	36,1	23,9	36,1
Mitjana baixa	42,9	43,3	49,9	54,0	55,9	51,6
Baixa	7,7	–	4,5	9,7	17,3	10,5
Total	100	100	100	100	100	100

Pearson χ^2 (12, $n = 2.552 = 192,580$ $p = 0.00$); Phi i V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquesta translació a l'alça és habitual en les enquestes, atès que socialment s'han perdut, precisament, com a referents de l'explicació de la posició social els aspectes estructurals, i en canvi es dona molta importància als individuals. Això fa que en molts casos la posició de classe més baixa sigui vista com un fracàs personal, i que a més a més el posicionament es faci en relació amb aquells que encara tenen una situació pitjor. A banda, com més categories té l'indicador més s'esbiaixa el resultat en aquest sentit, i es tendeix a la concentració en les categories centrals. Com ja s'ha assenyalat, en la valoració a l'alça hi influeix el nivell de vida i la comparació d'aquest amb el que es considera pobresa i/o amb les formes de vida i condicions de les generacions anteriors. Tots són aspectes que fan que un ample sector de la població estigui més satisfet que no pas insatisfet amb la seva posició, tot i que la darrera crisi econòmica pot haver fet variar força els resultats d'aquestes comparacions. Per això tampoc sorprèn que en totes les classes objectives entre el 40 i 50% dels seus integrants s'identifiqui amb la classe mitjana baixa, i que els joves que són de classe mitjana ho facin amb la mitjana alta en aquests mateixos percentatges.

Entre els o les joves que viuen en una llar de classe mitjana propietària destaca el percentatge dels que es declaren de classe mitjana-alta (45,8%), tot i que també un 42,9% es declara de classe mitjana baixa. En la resta de classes mitjanes –propietàries o assa-

lariades– passa el mateix: un percentatge significativament alt de joves es considera de classe mitjana alta. En canvi, quan la classe mitjana es combina amb la classe treballadora, en llars de composició mixta, la major part dels seus membres es consideren de classe mitjana-baixa, tot i que en un percentatge que no difereix gaire dels de la resta.

8.8. La mobilitat de classe de la joventut catalana: classe social d'origen i emancipació

8.8.1. Mobilitat social segons situació d'emancipació

Els apartats anteriors han permès descriure la situació general de les classes socials de la joventut catalana, així com mostrar com les diferents situacions d'emancipació són significativament diferents en funció de la classe social. L'anàlisi de la mobilitat de classe es començarà, doncs, comparant els i les joves segons les diferents situacions d'emancipació.

En primer lloc, com s'ha apuntat en l'anàlisi prèvia, cal tenir present que és en la classe mitjana assalariada que es produeix un percentatge d'emancipació més gran (58,4%), i també una proporció més gran d'emancipats i emancipades que no viuen en parella (17,3%). En canvi, en les llars mixtes de classe treballadora i classe mitjana propietària o assalariada el percentatge d'emancipació en parella és superior (48,5%). Per la seva banda, entre els joves de classe treballadora s'observa un percentatge d'emancipació significativament superior a la mitjana aritmètica (49,3%), i concretament un major pes dels que s'han emancipat i no conviuen en parella (14,1%).

TAULA 8.31. Situació d'emancipació segons classe social d'origen. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Situació d'emancipació	Classe social d'origen					Total
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT	
No emancipats	78,3	75,3	41,6	51,5	50,7	53,3
Emancipats	21,7	24,7	58,4	48,5	49,3	46,7
En parella	8,3	24,7	41,1	48,5	35,2	35,0
No en parella	13,5	0,0	17,3	0,0	14,1	11,7

Emancipació sí/no: Pearson χ^2 (4, $n = 2.64 = 156,839$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Emancipació en parella o no: Pearson χ^2 (8, $n = 2.64 = 270,011$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

També cal tenir present que l'anàlisi de la mobilitat social es farà comparant tant la classe mediada o de llar com la classe directa en el cas dels i les joves que en tenen. Evidentment, per a la llar d'origen es tindrà en compte la classe social dels dos progenitors –pare i mare–, quan aquesta consti. I, certament, abans de continuar cal, a més, explicar els criteris segons els quals s'han establert quines combinacions de casos s'han considerat mobilitat ascendent, no mobilitat o mobilitat descendent. Com es pot observar en les figures següents, quan la classe social d'origen (fila) coincideix amb la classe social de destí (columna) es considera que no hi ha hagut mobilitat. També s'ha considerat reproducció de la classe social quan hi ha traspassos entre la classe social mitjana i propietària, és a dir, quan un dels membres de la classe social d'origen o destí és de classe mitjana –assalariada o propietària, indistintament–; sigui quin sigui el moviment, en aquests casos es considera que no hi ha hagut mobilitat. Com s'ha pogut observar al llarg de l'anàlisi, la classe mitjana propietària no té un perfil de classe dominant; més encara, en alguns indicadors sovint s'assembla a la classe treballadora més que a la classe mitjana, tot i que pel que fa al nivell d'ingressos s'ha de ser molt prudent en la comparació. Finalment, quan es passa de classe treballadora a qualsevol posició de classe mitjana es considera mobilitat de classe ascendent.

En resum, quan la classe social d'origen suposa major estatus que la classe social de destí es considera que hi ha hagut mobilitat ascendent. És el cas d'un o una jove que als 15 anys vivia en una llar de classe social treballadora i ha format una llar, en parella o no, de classe mitjana assalariada o propietària.¹³ En canvi, quan es passa de la classe mitjana a la classe treballadora la mobilitat social ha estat descendent.

L'anàlisi començarà pel grup dels i les joves no emancipades. Òbviament, només es parlarà dels casos que tenen relació amb el mercat laboral, ja sigui perquè els nois i noies treballen o perquè han treballat abans, atès que la resta de joves encara no tenen classe directa. Com es pot observar i ja s'assenyalava en apartats anteriors, la majoria mantindrien la classe social d'origen (60,5%), i són més els que mantindrien la classe mitjana (37,9%) que els que mantindrien la classe treballadora (22,6%). Només el 15,4% hauria fet un procés de mobilitat social ascendent i passaria de classe social treballadora a classe mitjana. En canvi, el 24,2% estaria en una situació de mobilitat descendent, ja que partien de posicions de classe mitjana i les que ocupen ara, a partir de la seva posició en el mercat laboral, són de classe treballadora.

13 En la definició d'«ocupació», s'ha considerat només l'activitat principal, no l'activitat secundària.

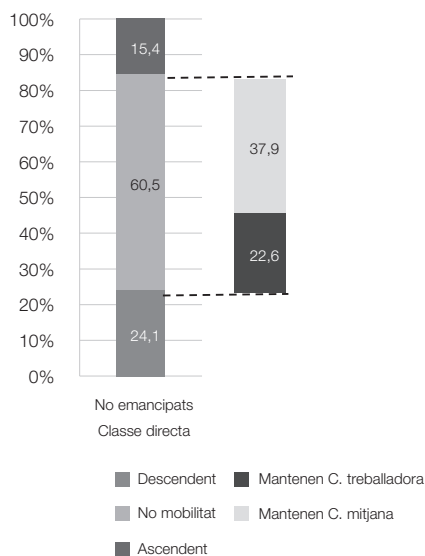
FIGURA 8.3. Mobilitat de classe directa. Joves de 15 a 34 anys no emancipats amb classe social directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social d'origen	Classe social de destí		
	CMP	CMA	CT
CMP	=	=	↓
CMP i CMA	=	=	↓
CMA	=	=	↓
CMP o CMA i CT	=	=	↓
CT	↑	↑	=

↑: mobilitat ascendent

= No mobilitat

↓: mobilitat descendent

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Aquesta reproducció de classe es referma quan s'analitza el col·lectiu de les persones joves emancipades que conviuen amb la parella. Tant en el cas de la classe social directa pròpia de la persona jove com si es tenen en compte els dos membres de la nova llar creada, al voltant del 65% de joves mantenen la classe social d'origen.

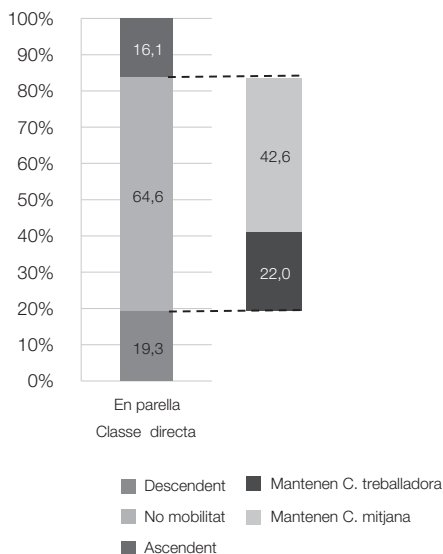
Ara bé, si l'anàlisi es fa només des de la posició de classe individual i no la de la llar, és quasi tan freqüent que s'hagi produït un descens de classe (19,3%) com que s'hagi produït mobilitat ascendent (16,1%). Igualment, si s'analitza la classe social mediada, combinada la pròpia i la de la parella, és quasi igual de freqüent que es produeixi mobilitat social ascendent (16,3%) com descendent (20,3%), tot i que aquesta darrera és superior.

Igualment, tant en classe social directa com mediada queda clar que hi ha més reproducció de la classe mitjana (44,7%) que de la classe treballadora (22%), amb més de 20 punts percentuals de diferència.

FIGURA 8.4. Mobilitat de classe directa i mediada. Joves de 15 a 34 anys emancipats en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

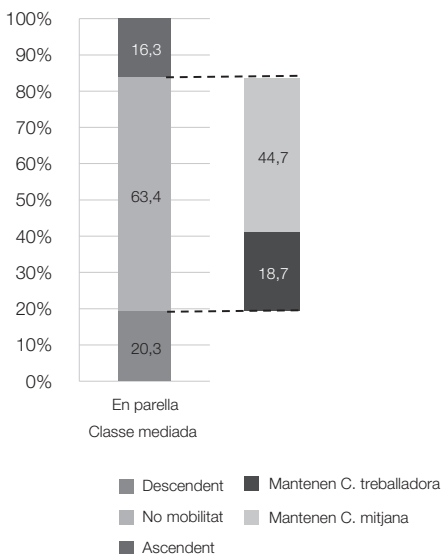
Directa

Classe social d'origen	Classe social de destí		
	CMP	CMA	CT
CMP	=	=	↓
CMP i CMA	=	=	↓
CMA	=	=	↓
CMP o CMA i CT	=	=	↓
CT	↑	↑	=

Mediada

Classe social d'origen	Classe social de destí				
	CMP	CMP i CMA	CMA	CMP o CMA i CT	CT
CMP	=	=	=	=	↓
CMP i CMA	=	=	=	=	↓
CMA	=	=	=	=	↓
CMP o CMA i CT	=	=	=	=	↓
CT	↑	↑	↑	↑	=

↑: mobilitat ascendent

= No mobilitat

↓: mobilitat descendent

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per acabar, queda el col·lectiu dels i les joves emancipades que no viuen amb la parella. Majoritàriament, també, reproduïen la posició (68,1%), i en aquest cas igualment hi ha força més casos dels que mantenen la classe mitjana (46,7%) que no pas la classe treballadora (21,4%), tot i que en conjunt és més freqüent que s'hagi produït mobilitat social descendent (22,8%) que ascendent (9,1%).

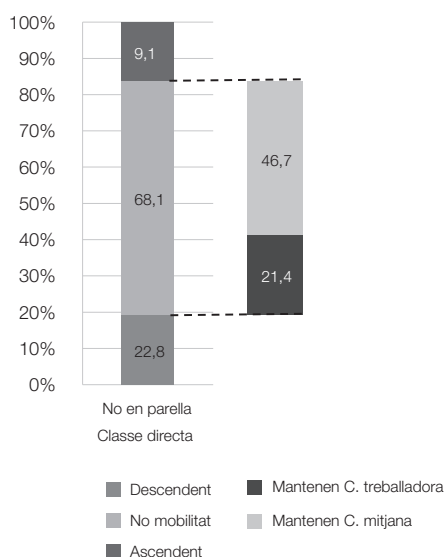
FIGURA 8.5. Mobilitat de classe directa. Joves de 15 a 34 anys emancipats no en parella amb classe directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social d'origen	Classe social de destí		
	CMP	CMA	CT
CMP	=	=	↓
CMP i CMA	=	=	↓
CMA	=	=	↓
CMP o CMA i CT	=	=	↓
CT	↑	↑	=

↑: mobilitat ascendent

= No mobilitat

↓: mobilitat descendent

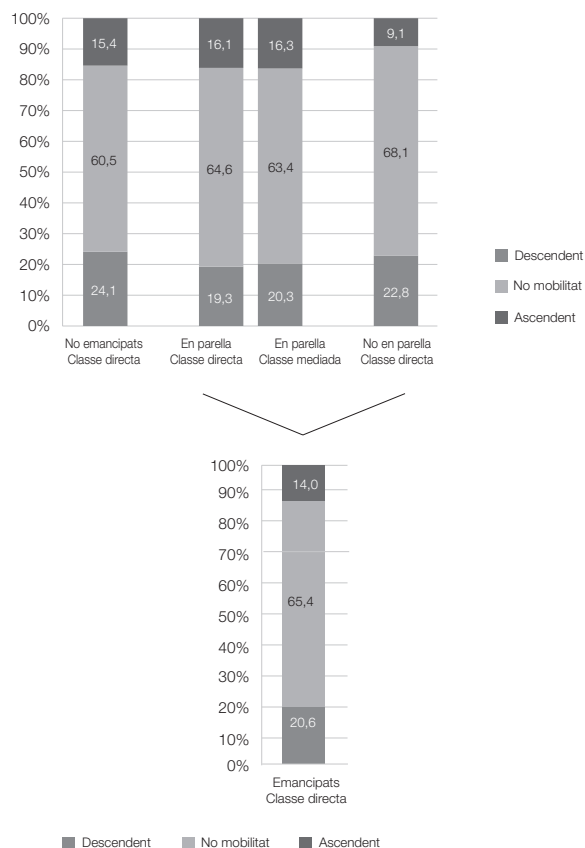
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

8.8.2. Mobilitat social del conjunt dels i les joves de Catalunya

En resum, i com es pot observar, la majoria dels i les joves, sigui quina sigui la seva situació d'emancipació, repeteixen el mateix patró: la mobilitat ascendent de classe està 6 punts percentuals per sota de la descendent, i al voltant del 65% de la població jove manté la seva posició d'origen. En el cas de la classe social individual de la joventut emancipada, el 65,4% de joves mantenen la classe social, un de cada cinc (20,6%) descendeix de classe social passant de classe mitjana a classe treballadora, i només el 14% ascendeix de classe social passant de classe treballadora a classe mitjana.

Només una mínima part de la joventut de classe treballadora ha tingut una mobilitat ascendent de classe, un de cada deu, i gairebé un de cada quatre dels i les joves de classe mitjana té una posició de descens amb relació als pares. El que no es pot saber és si aquest descens de classe és momentani o no a causa de la inserció relativament recent en el mercat laboral. Caldrà veure en un futur quina és l'evolució de les trajectòries laborals i de classe, tant individuals com col·lectives, i l'evolució del mercat per fer una anàlisi de la mobilitat social completa.

GRÀFIC 8.13. Mobilitat de classe directa. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb classe social directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per tal de completar l'anàlisi cal repassar els efectes que tenen sobre la mobilitat les altres variables de l'estructura social. En primer lloc, els resultats mostren que entre les dones (16,2%) es produeix una mica més de mobilitat ascendent que entre els homes (11,2%), i hi contribueix, especialment, la classe treballadora.

TAULA 8.32. Mobilitat de classe directa segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb classe social directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Mobilitat	Sexe		Total
	Homes	Dones	
Ascendent	11,2	16,8	14,0
No mobilitat	63,1	67,7	65,4
Descendent	25,6	15,5	20,6
Total	100	100	100

PearsonX² (2, n = 936 = 17,563, p = 0.00); Phi o V també significatiu.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En la classe treballadora, el 62,8% de les dones té una trajectòria, fins al moment, de mobilitat ascendent; el percentatge es redueix al 41,3% en el cas dels homes. També quan es prové de la classe treballadora combinada amb la classe mitjana, les dones ascendeixen més de classe (26,6%) que els homes (11,8%). Cal dir que en la classe mitjana assalariada d'origen no es detecten diferències significatives entre homes i dones, i que en la resta de posicions de classes socials no es disposa d'una mostra suficient per a una anàlisi fiable.

TAULA 8.33. Mobilitat de classe segons classe social d'origen, per sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb classe social directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Classe social d'origen	Mobilitat	Sexe		Total
		Homes	Dones	
CMA ¹	Ascendent	NP	NP	NP
	No mobilitat	20,1	26,0	23,0
	Descendent	79,9	74,0	77,0
CMA o CMP i CT ²	Ascendent	11,8	26,6	20,9
	No mobilitat	54,4	60,6	58,2
	Descendent	33,8	–	20,9
CT ³	Ascendent	41,3	62,8	51,7
	No mobilitat	58,7	37,2	48,3
	Descendent	NP	NP	NP
Total		100	100	100

¹PearsonX² (no significatiu)

²PearsonX² (2, n = 177 = 13,500, p = 0.001); Phi o V també significatiu.

³PearsonX² (2, n = 323 = 14,935, p = 0.00); Phi o V també significatiu.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats z ≥ +1,96)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats z ≤ -1,96 o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

NP: no pertinent

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

L'edat marca molt poques diferències, tan sols destaca que a major edat menor proporció de classe descendent (17,9% entre la joventut que supera els 30 anys). Tampoc el territori, ni en la seva classificació administrativa per àmbits territorials, ni en funció de la grandària municipal o de la intensitat de la urbanització, implica diferències significatives.

TAULA 8.34. Mobilitat de classe segons grup d'edat. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb classe directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Mobilitat	Grup d'edat			Total
	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 34 anys	
Ascendent	–	14,7	15,0	14,0
No mobilitat	67,5	61,5	67,1	65,3
Descendent	27,5	23,7	17,9	20,7
Total	100	100	100	100

Pearson χ^2 (4, $n = 933 = 11,274$, $p = 0.024$); Phi o V també significatius.

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$ o inferior)

– No es poden mostrar, base mostral ponderada inferior a 20 casos.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En canvi, els estudis finalitzats dels i les joves i l'origen geogràfic familiar i personal sí que marquen diferències rellevants en la mobilitat de classe. Pel que fa als estudis, entre els i les joves amb un nivell d'educatiu més baix només el 12,3% ha experimentat en la seva emancipació una mobilitat social ascendent. I entre la joventut amb formació superior aquesta proporció augmenta fins al 15,6%. No es tracta, però, de la principal diferència significativa. El més destacable amb relació a la formació és que sembla que només tenir estudis superiors implica un increment significatiu de la reproducció de classe (75,4%), i si els estudis són secundaris o inferiors, entre el 25,8% i el 30,8% de la joventut experimenta un descens de classe.

Pel que fa al lloc de naixement, si s'és fill de pares nascuts a l'estranger, tots dos o si més no un, la mobilitat descendent és significativament superior (28,6%) en comparació amb els i les joves de pares nascuts a Catalunya o la resta d'Espanya (17,2%). La mateixa lectura es pot fer amb relació al lloc de naixement dels joves: el 29,7% dels joves nascuts a l'estranger viu una mobilitat social descendent, que es redueix fins al 17,6% entre la resta.

TAULA 8.35. Mobilitat de classe segons nivell d'estudis finalitzat. Joves de 15 a 34 anys emancipats amb classe directa. Catalunya, 2017. Percentatge

Mobilitat	Nivell d'estudis finalitzats			Total
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatori	Superiors	
Ascendent	12,3	13,5	15,6	14,0
No mobilitat	56,9	60,6	75,4	65,4
Descendent	30,8	25,8	9,0	20,6
Total	100	100	100	100

Pearson χ^2 (4, $n = 936 = 51,698$, $p = 0.00$); Phi o V també significatius

Negreta: valor significativament superior (test residus estandarditzats $z \geq +1,96$)

Gris: valor significativament inferior (test residus estandarditzats $z \leq -1,96$)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En general, aquest patró es repeteix si s'analitzen els resultats en el cas de la mobilitat de classe dels no emancipats i de les diferents situacions d'emancipació, cosa que confirma la semblança de les situacions de la joventut amb relació a la mobilitat social, independentment de si continuen o no a la llar d'origen, o si, havent marxat, viuen o no en parella.

8.9. Conclusions

Síntesi dels resultats

En aquest capítol s'ha identificat la classe social de la joventut catalana a partir de la posició que ocupen en el mercat de treball, mitjançant l'ocupació actual o passada, en tres classes: classe mitjana assalariada, classe mitjana propietària i classe treballadora. L'indicador de la classe social de la llar d'origen o de la llar de formació s'ha fet amb les mateixes categories d'anàlisi, però mantenint la diferència entre llars homogènies i llars mixtes, atès que l'indicador s'ha construït a partir de les ocupacions dels dos membres de la parella i aquestes no tenen per què ser coincidents. En el text apareix de manera recurrent la distinció en l'anàlisi de la posició de classe social individual o directa i la posició de llar o classe mediada. La primera està vinculada exclusivament a l'ocupació de la persona jove i la mediada resulta de la combinació de les posicions de classe dels dos progenitors o de la persona jove i la seva parella. Una altra distinció fonamental en l'anàlisi ha estat la situació dels i les joves respecte de l'emancipació.

Fetes aquestes consideracions, tot seguit es descriuran de manera sintètica els resultats més destacables de la recerca duta a terme. Els resultats de l'EJC17 indiquen que el 35,5% de la joventut actual de Catalunya prové de llars de classe treballadora, i que la major part ha crescut en una llar de classe mitjana (64,4%), ja sigui de classe mitjana assalariada o propietària, o una combinació de totes dues.

Sigui quina sigui la seva situació d'emancipació actual, la gran majoria dels i les joves no experimenta mobilitat social ni ascendent ni descendent (65,4%); són més els que baixen de classe, passant de classe mitjana a classe treballadora (20,6%), que els que puguen, passant de classe treballadora a classe mitjana (14%).

El resultat de l'anàlisi mostra una estructura de classes directa molt similar a la mediada: el 59,1% dels i les joves de classe treballadora tenen ocupacions de classe treballadora, i el 72,4% dels i les joves d'origen de classe mitjana assalariada tenen ocupacions de classe mitjana assalariada. Per a la joventut de classe treballadora, això implica que només una mínima part ha fet un procés de mobilitat ascendent de classe (14%), i per a la joventut de classe mitjana, que una part significativa ha fet un procés de mobilitat descendent de classe (20,6%).

Aquest és un patró recurrent que s'identifica des de l'inici de l'anàlisi: l'alt percentatge de reproducció de l'estructura. La classe social directa de la joventut no emancipada ja ho indica, també entre la joventut emancipada en parella, que tenen de mitjana 30 anys d'edat, i que majoritàriament viuen en llars en les quals tots dos són de classe treballadora (38,1%). Una proporció similar la formen les parelles on els dos membres són de classe mitjana assalariada (31,9%). En el 22,1% dels casos les llars són de tipus mixt: un dels membres és de classe treballadora, i l'altre, de classe mitjana propietària o assalariada.

En el 66,1% dels casos en què el o la jove és de classe treballadora, la seva parella també ho és. Entre la classe mitjana el percentatge també és majoritari: en el 63,8% dels casos en què el o la jove és de classe mitjana, propietària o assalariada, la parella també ho és. Per tant, es pot afirmar que en la formació de parella els i les joves emancipats tendeixen a aparellar-se amb persones de la mateixa classe.

En el cas dels emancipats que conviuen amb la parella, tant homes com dones formen parelles majoritàriament de la mateixa classe social. Tanmateix, entre els homes el percentatge dels que són de classe treballadora i la seva parella és de classe mitjana és superior (44,5%) que entre les dones (21,8%). Entre les dones és més freqüent que sent de classe mitjana es tingui una parella de classe treballadora (47,4%), molt per sobre dels casos que sent homes de classe mitjana tenen parelles de classe treballadora (18,7%). Això sembla indicar que les dones joves tendeixen, en major mesura que els homes, a formar parella amb persones de classe més baixa que la seva.

Aquesta norma coincideix amb la dels progenitors, ja que a les llars de classes mixtes, en les quals pare i mare tenen ocupacions de diferent classe social, el més freqüent és que el pare sigui de classe superior, i aquesta dominància només es redueix parcialment en les combinacions de classe mitjana assalariada i treballadora. En resum, si es tenen en compte els casos en què ambdós progenitors tenen ocupació o n'han tingut, i per tant es pot estimar la seva classe social, s'observa que el 58,5% de les llars d'origen de la joventut actual estan formades per progenitors de la mateixa classe. En un de cada quatre casos (25,9%) és el pare qui té una posició de classe superior, i només en un 15,6% són les mares les que tenen ocupacions de classe social superior.

Pel que fa a la joventut emancipada que no viu amb la parella, també la gran majoria tenen una posició de classe treballadora (45,2%); en segon lloc, en aquest col·lectiu, com en la resta, pel que fa a importància quantitativa se situen els i les joves de classe mitjana assalariada, que són el 39,1% del total. Només un 15,7% pertany a la classe mitjana propietària.

En síntesi, amb relació a l'estructura de les posicions de classe, la classe social del conjunt de la joventut a Catalunya l'any 2017, tant directa com mediada, és en la seva majoria classe treballadora (37,9%). En segon lloc, el 27,3% viu a una llar on tots els membres són de classe mitjana assalariada. La tercera situació més habitual és que la joventut visqui en una llar formada per una persona de classe treballadora i una de classe mitjana (16,2%), ja sigui mitjana propietària o mitjana assalariada. Des de la perspectiva individual, de la classe directa, l'estructura és la mateixa, però la importància de la classe treballadora augmenta: el percentatge per al conjunt de joves és del 45% dels casos.

Si es divideix el col·lectiu de joves segons el sexe, entre les dones (16,2%) es produeix una mica més de mobilitat ascendent que entre els homes (11,2%), i específicament en la classe treballadora el 62,8% de les dones viuen una mobilitat ascendent, que es redueix al 41,3% en el cas dels homes. També quan es prové de la classe treballadora combinada amb classe mitjana les dones puguen més de classe (26,6%) que els homes (11,8%). Cal dir que en les posicions de classe mitjana assalariada d'origen no es detecten diferències significatives entre homes i dones, mentre que en la resta de classes no es disposa de mostra suficient per fer una anàlisi amb vàlidesa i fiabilitat.

La relació significativa entre classe social, sexe i edat es concentra en els i les joves emancipats en parella. Així, en general, les dones joves, que són les que més s'emancipen, quan estan emancipades en parella són més freqüentment de classe treballadora que els homes en les seves mateixes condicions. També és més freqüent ser de classe social treballadora entre els i les emancipades en parella entre els 25 i 29 anys, i ho és menys entre els 30 i 34 anys. Entre els no emancipats i els que estan emancipats però no conviuen amb la parella les diferències de classe no són rellevants en funció del gènere i l'edat. Els homes i dones constitueixen llars mixtes de diferent composició: els homes, amb dones de classe social superior, i les dones, amb homes de classe social inferior. Aquest patró també es produeix a les llars d'origen.

Amb relació al lloc on viuen, de manera resumida es pot afirmar que el territori i la classe social dels i les joves mantenen una relació moderada. Així, si bé a les demarcacions de Girona i Tarragona hi ha una major concentració de joventut de classe treballadora i a Barcelona de classe mitjana assalariada, el fet és que aquesta relació té més a veure amb la grandària del municipi i la diferenciació de la ciutat de Barcelona que amb altres consideracions. La grandària municipal és la variable que més diferències marca en la classe social dels i les joves; la classe treballadora destaca entre els i les joves residents a municipis de 10.000 a 50.000 habitants o de més de 50.000 habitants, en aquest cas també dins de la demarcació de Barcelona. De fet, la intensitat de la urbanització no sembla tenir rellevància en l'estructura de classes dels i les joves a Catalunya, mentre que la situació d'emancipació –concretament, els i les joves que viuen en parella– aporta alguns matisos a la radiografia general. Finalment, cal dir que Lleida, en conjunt o Lleida

capital, i els municipis més petits tenen en general una distribució de classe similar a la mitjana catalana.

En canvi, l'origen geogràfic familiar i personal són variables que afecten fortament la mobilitat de classe. Quan els pares són nascuts a l'estranger tots dos, o tots dos han nascut a la resta d'Espanya, el percentatge de joves de classe treballadora és significativament elevat (60,4% i 52,8%). De fet, només que un dels dos progenitors no sigui nascut a l'estranger o a la resta d'Espanya, el percentatge de joves de classe treballadora es redueix dràsticament. Quan pare i mare són nascuts a Catalunya, augmenta significativament el percentatge dels que són de classe mitjana assalariada (32,8%) o la combinació de classe mitjana mixta (9,4%).

El 58,4% dels joves que són nascuts a l'estranger són de classe treballadora. Aquesta proporció es redueix al 31,8% quan s'ha nascut a Catalunya o a la resta d'Espanya, de manera que la resta de classes socials augmenten de pes, i s'assimilen a la distribució general. L'anàlisi posa en evidència que entre els joves nascuts a l'estranger es donen menys posicions de classe social mitjana, al voltant del 20%, a excepció de la classe mitjana propietària, que tindria una proporció molt similar a la situació de conjunt (11%).

Així mateix, si s'és fill de pares nascuts a l'estranger –tots dos o si més no un–, la mobilitat descendent és significativament superior (28,6%) en comparació amb els i les joves de pares nascuts a Catalunya o la resta d'Espanya (17,2%). La mateixa lectura es pot fer amb relació al lloc de naixement dels joves: el 29,7% dels joves nascuts a l'estranger viu una mobilitat social descendent, que es redueix fins al 17,6% entre la resta.

Per tant, els resultats mostren una relació entre classe social i origen geogràfic familiar molt intensa, i s'apunta a un model de segmentació en el qual el fet de tenir progenitors estrangers marca la diferència. En aquest cas, els fills, actuals joves de Catalunya, també són estrangers, no tenen nacionalitat i reproduïxen l'estructura de classe de la llar d'origen; el 60% són de classe treballadora. Les oportunitats de mobilitat són, doncs, molt limitades, i en les diferents situacions d'emancipació el patró és el mateix i les proporcions també, tant pel que fa a la classe social mediada com a la classe social directa o individual.

En referència al nivell educatiu, la relació amb la classe també és evident. A les llars d'origen que són de classe treballadora els i les joves tenen nivells formatius inferiors (el 35,8% té estudis obligatoris o inferiors) i són força menys els que estudien en l'actualitat (39,9%). En canvi, si es viu en una llar de classe mitjana assalariada destaca el percentatge de joves que tenen estudis superiors finalitzats (18%), i la gran majoria estudien en l'actualitat (77,7%).

Amb relació a la mobilitat de classe, es demostra que entre els i les joves amb un nivell d'educatiu més baix només el 12,3% ha experimentat en la seva emancipació una mobilitat social ascendent. En canvi, entre la joventut amb formació superior aquesta proporció augmenta fins al 15,6%. No es tracta, però, de la principal diferència significativa. El més destacable amb relació a la formació és que sembla que només tenir estudis superiors implica un increment significatiu de la reproducció de la posició de classe (75,4%), i que

quan els estudis són secundaris o inferiors el 25,8% i el 30,8% de la joventut experimenta un descens de classe.

La relació de la classe social amb les oportunitats vitals dels i les joves es fa palesa en les diferències que es donen en els nivells de renda i els percentatges de pobresa: la joventut de classe treballadora ingressa de mitjana 10.000 euros menys anualment que els i les joves de classe mitjana assalariada (16.354 euros vs. 26.609 euros). De fet, a les classes mitjanes mixtes hi ha un nivell d'ingressos similar a la classe mitjana assalariada. Cal mencionar també que en termes d'ingressos els de la classe mitjana propietària són més baixos que els de l'assalariada, però no significativament més baixos, de manera que la gran diferència d'ingressos es concentra entre les llars dels i les joves de classe treballadora i la resta.

Aquesta desigualtat en els ingressos és igual d'aguda entre els joves que viuen a la llar d'origen (17.158 euros vs. 26.100 euros) i els que s'han emancipat en parella (16.214 euros vs. 27.271 euros). Quan la joventut està emancipada i no viu amb la parella les diferències són igualment profundes: els que són de classe treballadora tenen uns ingressos quasi 8.000 euros inferiors respecte dels que són de classe mitjana assalariada (13.649 euros vs. 21.296 euros).

Per altra banda, el 28,9% dels joves de Catalunya viuen en situació de pobresa econòmica, quasi 10 punts percentuals més que en el conjunt de la ciutadania, i és així significativament entre els joves de classe treballadora (41%). Aquesta situació és encara més punyent entre els joves no emancipats de classe treballadora (46,7%), i també és molt alta quan es viu emancipat en parella (39,5%).

Els joves de classe mitjana propietària mostren taxes de pobresa similars a les de les llars de classe treballadora, fet que posa en evidència que l'emprenedoria, especialment entre els joves, no és només una qüestió d'elecció, com ha quedat clar en les seves respostes dels joves, i com de difícils poden arribar a ser els inicis.

Altres condicions de vida materials també reflecteixen la importància de la classe social. Així, els i les joves de classe treballadora són els que resideixen en major mesura en pisos (85,6%) i en règim de lloguer, molt especialment quan s'és una parella emancipada (90,5%). En canvi, entre el jovent de classe mitjana assalariada la residència en cases és més freqüent, encara que no sigui el model dominant. I també augmenta de manera rellevant el percentatge de joves que viuen en parella i no tenen pagaments pendents obligats entre els i les joves de classe mitjana propietària o mixta assalariada i propietària. Cal dir també que entre els emancipats, visquin o no amb la parella, no s'observen diferències en funció de la classe social, a excepció de la classe mitjana propietària. També s'ha d'assenyalar que l'accés a la propietat amb hipoteca és igual de freqüent en totes les classes (al voltant del 30%).

Pel que fa a la descendència, la joventut de classe treballadora té més fills/filles i, a més a més, a una edat més jove. En conjunt, el 47,2% dels i les joves emancipats en parella tenen fills/filles. Entre els joves de classe treballadora, el percentatge dels que tenen fills és significativament superior (60,4%), mentre que en els altres casos no ho és en la mateixa

mesura: la joventut emancipada en parella de classe mitjana assalariada té fills/filles en un 33,2% dels casos. En aquesta situació d'emancipació la mitjana d'edat de la classe treballadora amb fills/filles és significativament inferior (30,5 anys) i tenen més fills (1,6). Entre la joventut emancipada que no conviu en parella també destaca el percentatge dels que són de classe treballadora i tenen fills/filles (27%).

Per acabar la descripció dels resultats més importants, només resta assenyalar que, encara que l'anàlisi duta a terme mostra que les classes socials tenen efectes objectius clars, això no vol pas dir que siguin subjectivament viscudes d'aquesta manera o que no es faci de manera diferenciada. És important tenir present que només el 17,3% de la classe treballadora s'identifica amb una posició de classe baixa. I que el més comú, en aquesta classe social, és que prop del 80% s'identifiqui subjectivament amb la classe mitjana, principalment mitjana baixa (55,9% dels casos). Per al conjunt dels joves, el més comú (prop del 70%) és que s'identifiquin subjectivament amb la classe mitjana, principalment mitjana baixa (56%).

Reflexió final

L'estructura de classes que mostren els resultats de l'anàlisi fa pensar que –malgrat que les posicions dels joves són més conjunturals que les de cap grup social, tot i que amb la crisi la volatilitat de la posició de classe adquirida és més evident que mai– la nostra societat tendeix a la polarització social. I que els nostres joves tindran més dificultats que les generacions directament anteriors per mantenir o per tenir trajectòries de mobilitat ascendent en comparació amb les llars d'origen. Això no vol dir, però que no se'n produeixi.

Ara bé, no es pot pas dir, però, que tots i els i les joves tinguin les mateixes condicions ni ocupin una mateixa classe social. L'estructura de classes se segueix reproduint en un alt grau i el nivell educatiu encara és una eina de posicionament de classe, tot i que no per a tothom, ni de la mateixa manera. Hi ha una part important de joves de classe treballadora i de classe mitjana que no tenen posicions consolidades, i caldrà veure quants fan mobilitat en un sentit o en un altre.

L'anàlisi de l'estructura social dels joves és especialment important en totes les societats, perquè en comparació a la del conjunt dona compte de manera més evident dels canvis que estan succeint en el mercat de treball i la traducció que tenen en l'estructura de les desigualtats de la ciutadania. I des d'aquesta perspectiva és important constatar que és cert que la precarització (Standing, 2014) ha passat a formar part de les característiques centrals del mercat més que no pas en èpoques anteriors recents, tot i que no és així si s'allarga la comparació fins als inicis de la industrialització. De fet, una de les característiques centrals de l'esquema teòric de Marx és que definia el proletariat com una classe que depenia completament de la classe dominant, i per tant sense poder per establir ni condicions –tret que les defensés a través de la lluita col·lectiva– ni per mantenir-les més enllà de les necessitats d'aquesta classe. De fet, en termes actuals és el mateix que parlar de les necessitats del mercat, un eufemisme a l'ús que desdibuixa la importància de les relacions de producció en les nostres vides. Però el que és més important, sense que això

faci menys cruenta la incidència que té en les condicions de vida dels joves i en les mateixes posicions de classe –tant dels joves com d'altres col·lectius socials–, és que l'anàlisi dels resultats no avala, des de la nostra perspectiva, parlar del precariat com a categoria de classe social (Wright, 2015).

Per acabar, cal assenyalar només la importància que tenen en la posició social que s'ocupa altres variables de l'estructura social. En aquesta anàlisi s'ha mostrat especialment rellevant l'origen geogràfic dels i les joves. Caldrà estar amatents a com evolucionen les trajectòries dels nascuts ells mateixos fora de Catalunya, o dels fills de pares i/o mares nascuts fora del país, perquè segons sigui el resultat es veurà si el seu és un handicap social només de pertinença o d'inici de trajectòria, o si serà una característica que marcarà molt més que la resta la posició de classe al llarg de la seva vida.

Bibliografia

BERGMAN, M. M.; JOYE, D. (2005). "Comparing Social Stratification Schemata: CAMSIS, CSP-CH, Goldthorpe, ISCO-88, Treiman, and Wright", a *Cambridge Studies in Social Research*, núm. 10.

ERICKSON, R.; GOLDTHORPE, J. H. (1993). *The Constant Flux: A Study of Class Mobility in Industrial Societies*, Oxford, Clarendon Press.

GOLDTHORPE, J. H. (2012). "De vuelta a la clase y el estatus: por qué debe reivindicarse una perspectiva sociológica de la desigualdad social", a *REIS*, núm. 133, pp. 43-58.

GÓMEZ-GRANELL, C. (coord.) (2008). *Informe de la Inclusión Social en España*, Barcelona, Fundació Caixa Catalunya – Obra Social.

SÁNCHEZ, C.; QUINTANA, N. (2005). "Les classes socials a Catalunya: desigualtats en les condicions de vida dels grups socials", a Diversos autors, *Estructura social i desigualtats a Catalunya, volum 1. Fundació Jaume Bofill*, Barcelona, Editorial Mediterrània.

SÁNCHEZ, C.; MARTÍNEZ, M. (2015). "Llengua i posició de classe", a *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013. Resum dels factors clau*, Barcelona, Direcció General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.

SÁNCHEZ, C. (2010). *Condicions de vida i hàbits socials de la joventut de Catalunya*, Barcelona, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya, col·lecció "Aportacions", núm. 44.

SÁNCHEZ, C. (2015). "¿Dónde está la clase media española?", a P. Yákovlev (coord.), *Crisis mundial: las experiencias de España y Rusia*, Moscou, Ila Ran.

STANDING, G. (2014). "Por qué el precariado no es un 'concepto espúreo'", a *Sociología del trabajo*, núm. 82.

SUBIRATS, M.; SÁNCHEZ, C., LÓPEZ, P. (2010). "Classes i grups socials a la Regió Metropolitana de Barcelona", a *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 52, pp. 8-37.

SUBIRATS, M.; LÓPEZ-ROLDAN, P., I SÁNCHEZ, C. (2012). *Barcelona, de la necessitat a la llibertat: les classes socials al tombant del segle XXI*, Editorial L'Avenç.

WRIGHT, E. O. (1989). "Women in the Class Structure", a *Politics and Society*, vol. 17, núm. 1, pp. 35-66.

WRIGHT, E. O. (2010). "Comprender la clase. Hacia un planteamiento analítico integrado", a *New Left Review*, núm. 60, pp. 98-112.

WRIGHT, E. O. (2015). *Understanding Class*. London: Verso.